

› Idéburen kommunhjälp kräver eftertanke › Vårdkedjan fyller 20 år
I FOKUS Hampus var fast i krigsspel I RÖRELSE Brysselkontor firar

accent

Vänner

Hunden är människans bästa vän,
men är människan alltid hundens?

Sälj Miljonlotteriet och tjäna pengar åt din förening!

**Få möjlighet
till fler Vit Jul-
aktiviteter!**

Du hittar all information på:
www.miljonlotteriet.se/forening

Alla barn har rätt till en vit jul.

Samarbete med eftertanke

8 I FOKUS Den ideella sektorn är populär. I hela landet växer och utvecklas samarbetet mellan idéburna organisationer och kommuner. Men för organisationerna gäller det att komma ihåg att de har sitt eget uppdrag och inte ingår i den kommunala apparaten.

INTERVJU

Är människan hundens bästa vän?

18 INTERVJU Hunden Kiwi, en 6-årig schäfertik, är väluppfostrad och nosar bara försynt på oss när vi stiger på där hemlöse Torbjörn tillfälligt övernattar. Att hunden är människans bästa vän vet vi, men är människan hundens bästa vän?

I FOKUS

Hampus fast i WOW

16 I FOKUS Dataspelande dygnet runt. Ingen mat eller sömn. Humörsvängningar. Så såg livet ut för Hampus för några år sedan. I dag är han fri från sitt spelberoende.

FASTA AVDELNINGAR

LEDARE	4	I FOKUS	8	KULTUR	24	IOGT-NTO INFO	36
REDAKTION	5	AKTUELLT	13	KRÖNIKA	28	NÄSTA NUMMER	39
INSÄNDARE	5	TRE FRÅGOR	15	KORSORD	29		
DEBATT	6	INTERVJU	18	I RÖRELSE	30		

OPINION

Idéburna ovärderlig röst och service

4 LEDARE Idéburna organisationer blir allt mer efterfrågade som utförare av tjänster. De gör ovärderliga insatser där den offentliga sektorn inte räcker till. Ändå är organisationernas viktigaste uppgift att vara en röst i samhällsdebatten.

Jag har bestämt mig för att bli nykterist

5 INSÄNDARE Efter en kväll med för mycket alkohol höll signaturen "Nybliven nykterist" på att bli av med sin oskuld fast hon inte ville.

ANT-undervisningen i skolorna skrotas

13 AKTUELLT ANT-undervisningen skrotas i sin nuvarande form i skolorna. Beslutet är Folkhälsoinstitutets och bygger på att undervisningen inte har någon effekt på ungdomarnas beteende.

KULTUR

Gamla skolplanscher lär ut seder och bruk

24 KULTUR I en tid bortom diabiliden, teven och datorn spelade skolplanschen en pedagogisk roll i att lära ut allt från geografi till nykterhet. Många finns bevarade på skolmuseum i Stockholm.

I RÖRELSE

Nykterhetskontor firar 10 år i Bryssel

30 I RÖRELSE Europa har flest producenter och konsumenter av alkohol i världen. Därför behövs folkrörelselobbyisterna i Bryssel, som efter tio år på plats nu är igenkända av de flesta i EU-parlamentet.

OMSLAGSBILD

Foto: Anita Johansson

Idéburna organisationer blir allt mer efterfrågade som utförare av tjänster. De gör ovärderliga insatser där den offentliga sektorn inte räcker till. Ändå är organisationernas viktigaste uppgift att vara en röst i samhällsdebatten. Den kan inte upphandlas, men den kräver stöd.

Ovärderlig röst och service

AV EVA ÅHLSTRÖM

Den ideella sektorn har väl aldrig varit så populär som nu. Politiker och myndigheter på alla nivåer söker samarbete med civilsamhällets organisationer. Kommuner lägger ut uppdrag på föreningar, staten delar ut projektpengar för diverse ändamål, och den tredje sektorn uppmärksammas inom allt fler områden som ett alternativ till både näringslivet och den offentliga sektorn.

För alla oss som arbetar i en idéburen organisation är det givetvis glädjande att organisationens kompetens uppmärksammas och uppskattas, att våra insatser är efterfrågade. Men det är samtidigt viktigt att vi funderar över vad det växande intresset står för och på vems villkor samarbetet sker.

Det är lätt att inse att en ideellt arbetande organisation kan göra saker som kommunen eller landstinget inte kan och därmed bli ett värdefullt komplement till samhällets insatser. IOGT-NTOs kamrätstöd och grupper för utsatta barn, som vi berättar om längre fram i tidningen, är ett par bra exempel. Det är angelägna uppgifter som föreningarna vill och kan arbeta med, och som stämmer väl överens med organisationens egna mål. Och det är uppgifter som kan utföras när de bäst behövs, ofta när samhället i övrigt är stängt – på kvällar och helger, jullov och sommarlov.

Så långt är allt väl – men långt ifrån enkelt. Det är två kulturer som ska mötas, och även om man är helt överens om vad samarbetet går ut på, hinner det uppstå många missförstånd innan man har hittat formerna för det.

Risken är också uppenbar för att samarbetet styrs i en annan riktning än vad föreningen tänkt sig, att man gör saker som andra vill ha gjorda och är beredda att betala för. För en fattig förening kan det vara frestande att åta sig ett uppdrag som ger ett välbehövligt ekonomiskt tillskott, även om uppdraget ligger vid sidan om föreningens eget ändamål. Det är inte heller ovanligt att statliga projektpengar får organisationer att engagera sig i helt eller delvis andra uppgifter än de har i sin egen verksamhetsplan.

»Självständiga organisationer som bär och bärs av en idé spelar en avgörande roll för en levande demokrati..«

Iden överenskommelse som regeringen beslutade om förra hösten efter dialog med ett 90-tal idéburna organisationer, och som nu håller på att följas upp i kommuner och landsting, är en av de bärande principerna organisationernas självständighet och oberoende. Den proposition som nu, ovanligt nog, diskuteras med ett antal organisationer innan den läggs på riksdagens bord, bygger på samma principer.

Det är givetvis bra, men det vill till att principerna också tillämpas i praktiken, så att samarbete inte tolkas som kommunal upphandling av ideella tjänster.

Hur mycket de idéburna organisationerna än betyder som utförare av samhälls-

vice, får vi inte glömma att deras viktigaste uppgift är att påverka samhällsutvecklingen. Förändringen "från röst till service" får inte gå så långt att rösten blir svagare. Självständiga organisationer som bär och bärs av en idé spelar en avgörande roll för en levande demokrati. Deras insatser för opinionsbildning har ett värde i sig, som den offentliga sektorn inte kan upphandla, men måste vara beredd att betala för. Det allmänna stödet till organisationerna, för att de är med och utvecklar demokratin, måste höjas efter många års nedskärningar. Gärna samarbete – med ömsesidig respekt för varandras roller och uppdrag – men inte i stället för ett villkorslöst stöd för organisationernas eget arbete och röst i samhällsdebatten. ■

FÖR ÖVRIGT ANSER ACCENT ATT...

Fiffiga filialer

GÅRDSFÖRSÄLJNING Jordbruksminister Eskil Erlandsson vill så gärna tillåta gårdsförsäljning av vin. För att komma runt problemet med Systembolagets monopol föreslår han att gårdarna ska räknas som filialer till Systembolaget. Fiffigt värre! Då kan Systembolaget få en filial i varenda by. Undrar vad EU-kommissionen gillar den tolkningen av monopolbegreppet?

Kräver alternativ

ALKOHOLFRITT Anna-Lena Skoglundh i Stockholm fortsätter sin envisa kampanj för alkoholfria alternativ. Nu senast har hon protesterat mot en tidsningsbilaga om mässan Det goda köket, som innehåller mängder av annonser för alkohol men inte en rad om alkoholfria alternativ för dem som av olika skäl inte vill eller kan dricka alkohol i sitt goda kök. Heja Anna-Lena!

Hårdare tag i Malmö

ÅLDERSKOLL Malmö kommun tar hårdare tag mot butiker som säljer folköl och tobaksvaror utan att kontrollera köparnas ålder. Som första kommun i landet ansöker kommunen om att få vite utdömt av länsrätten. Sju butiker riskerar nu att få betala upp till 7500 kronor för att de vid minst två tillfällen sålt till minderåriga. Ytterligare nio butiker varnas. Heja Malmö!

Öppet brev till förbundsstyrelsen

Hyckleri att inte införa nollgräns

Jag läste i Accent nr 6/09 att IOGT-NTO-kongressen gick på förbundsstyrelsens linje och avlog motionsförslaget om att ta bort skrivningen om att helnykterhet betyder att inte använda drycker med högre alkoholhalt än 2.25 volymprocent, eftersom det skapar problem för en del medlemmar. Självt har jag varit medlem i tio år och nyligen gått ur just på grund av detta hyckleri i en nykterhetsrörelse som inte kan godta nolltolerans. Var ska man ha en nollgräns om inte i nykterhetsrörelsen? Visst vore det en paradox om IOGT-NTO tappar medlemmar i stället för vinner på denna fråga. Självt kan jag nu stå rakryggad för nykterhet, det vill säga nolltolerans, vilket jag redan gjort i tio år. Men jag är tryggare i mig själv än med ett medlemskort som kan vara en inkörsport till missbruk och återfall.

GUNNAR SVANTESSON, FD MEDLEM I LOKALFÖRENINGEN THOR, SKARABORG

Svar direkt från Anna Carlstedt

Bättre att stanna om du vill påverka

Personligen kan jag sympatisera med din åsikt i frågan, men jag vet också att det finns många medlemmar hos oss som tycker det motsatta. För mig som förbundsordförande är det viktigt att respektera kongressen som högsta beslutande organ och de beslut som fattas där. Jag tror vi är inne på en farlig väg om vi anser att majoriteten har fattat fel beslut. Däremot är jag också övertygad om att saker går att ändra på i en demokrati. Därför tycker jag det är oerhört tråkigt att du väljer att lämna organisationen istället för att arbeta för att fler ska tycka som du och få till en bra diskussion internt inför nästa kongress, där vi ju mycket väl kan fatta ett helt annat beslut, om en majoritet av våra ombud tycker så.

ANNA CARLSTEDT

Jag har bestämt mig

Fram till för några dagar sedan tyckte jag att det var helt okej att dricka, och jag gjorde det själv. Men nu har jag bestämt mig för en förändring! Varför? Jo, det ska jag berätta...

Jag var på en fest, där vi var några som drack tillsammans. Några tog droger och rökte väldigt mycket, så som det brukar vara. Självt drack jag jättemycket, bara för att bli full liksom. Klockan blev tolv och alla var rejält packade. Vi gick hem, och när vi kom in hamnade jag i sängen bredvid en kille. Det gick inte hela vägen men nästan, och jag visste att jag inte ville men jag orkade inte bry mig. Morgonen efter fick jag veta en massa som folk säger att jag sagt men som jag absolut inte kommer ihåg. Jag är bara så grymt tacksam över att jag inte hade sex med honom, för vem vill förlora sin oskuld till en främling?

Jag fick minnesluckor och sa saker som sårar folk och hade nästan sex. Så nu har jag bestämt mig, jag ska bli nykterist, jag vill aldrig vara med om något sådant igen.

NYBLIVEN NYKTERIST

EU-inträdet gynnar alkoholpolitiken

Sedan Sverige gick med i EU har vi varit tvungna att liberalisera en hel del av vår restriktiva alkoholpolitik. Staten har inte längre monopol på att tillverka eller importera alkohol, reglerna för alkoholreklam är uppluckrade och införselkvoterna har i praktiken försvunnit. Men frågan är om vi har blivit mest påverkade av övriga Europa eller om det är vi som har påverkat andra?

I en rad olika länder införs nu restriktivare regler för alkohol. I förra numret av Accent kunde man till exempel läsa att Frankrike skärper sin alkohollag. Kort sagt har Sverige fått ett mer kontinentalt drickande med en mer liberal alkoholpolitik, medan många andra länder har fått ett mer skandinaviskt dryckesmonster och därför börjat bli mer restriktiva i sin politik för att minska skadeverkningarna.

I längden tror jag att denna utveckling kan bli positiv, för det behövs en enad restriktiv europeisk strategi för att minska alkoholkonsumtionen i hela Europa. Om Sverige stått utanför EU skulle en sådan strategi varit mindre trolig att genomföra.

PATRIK SKOGSBERG, KONSULENT PÅ HELA MÄNNISKAN OCH IOGT-NTO MEDLEM

Alkoholbruk är ett fattigdomsbevis

Vi lever i ett förhållandevis rikt samhälle, som kunde vara rikare om fler insåg att bruket av alkohol och andra droger är missbrukets föräldrar.

Som de gamla sjunga kvittra de unga: Vid idrottssegrar skakas och dricks champagne fast alkohol minskar både prestation och precision; vid firmafester och representationstillfällen bjuds på alkohol trots samma konsekvenser; vid bjudningar i hemmen och på krog kan alkohol medföra trötthet, split, våld samt efteråt ibland rattfylla eller våldtäkter. Hade dagens kunskap om alkoholens verkningar varit kända tidigare, skulle drycken sannolikt redan på vikingatiden ha klassats som hälsofarlig och förbjudits. Nu har den av många upphöjts till husgud och festernas vicevärd.

Tänk om vi hade mod att tänka om! Är vi så korkade och fattiga i kurage och social medkänsla att vi inte vågar pröva åtminstone ett par vitslutimånader på 2009!

Det är ett problem för oss alla att 10-20 procent av dem som tar sitt första glas mer eller mindre slumpmässigt blir flaskans slavar. Vår solidaritet gäller inte bara slaveri och svältande i länder långt bort utan även försök att söka täcka de fallgropar som finns i den närmaste omgivningen.

THORE GÄRMARK

accent

Accent ges ut av IOGT-NTO, UNF, Ungdomens Nykterhetsförbund och JUNIS, IOGT-NTOs Juniorförbund.

Pressläggning detta nummer:
10 november

REDAKTION

Eva Åhlström
Chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-672 60 51
eva.ahlstrom@iogt.se

Maria Zaitzewska
Featureredaktör, reporter
08-672 60 56
maria.zaitzewska@iogt.se

Pierre Andersson
Nyhetsreporter
08-672 60 54
pierre.andersson@iogt.se

Eduardo Mutis
Bildredaktör
08-672 60 53
eduardo.mutis@iogt.se

Mårten Gudmundhs
Marie Pettersson
Impacta AB,
form och layout
accent@iogt.se

MEDVERKANDE DETTA NUMMER:
Jonas Forsberg, Johan Eklund, Anita Johansson, Michel Carlsson, Urban Orzolek, Helene Sigfridsson, Rurik Zaitzewska, Anders Perstrand

ADRESS
Accent, Box 12825
112 97 STOCKHOLM,
tel: 08-672 60 50, fax: 08-672 60 01
e-post: accent@iogt.se

IOGT-NTO-förbundet
tel: 08-672 60 00
Besöksadress:
Gammelgårdsv. 38
Stora Essingen, Stockholm

ADRESSÄNDRING
tel: 08-672 60 38/39
fax: 08-672 60 01

ANNONS
Kesia Sales Consult, Per Hånberg
Telefon 0760-51 73 00,
E-post: per.hanberg@good-news.se

TRYCK
VTT Grafiska, Vimmerby

OBESTÄLT MATERIAL
Tidning svarar inte för insända, obeställda texter och bilder samt förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

LAGRING
Allt material i tidningen Accent lagras och kan publiceras elektroniskt. Icke anställda måste meddela eventuellt förbehåll mot sådan lagring och publicering. I princip publiceras inget material med sådant förbehåll.

DISTRIBUERAS I 45 000 EXEMPLAR
TS-KONTROLLERAD UPPLAGA
ISSN-nr: 0345-0406

MEMLEM I SVERIGES TIDSKRIFTER

Vår uppgift är att främja ett gott nyktert liv, inte att förebygga riskfyllt beteende, anser arbetsgruppen bakom det pågående rådslaget om IOGT-NTO-rörelsens värdegrund. Det är en tolkning som utgår från rörelsens grundsatser och vision.

Vi ska främja, inte förebygga

När vi läser våra grundsatser och vår vision är det självklart att tolka det uppdrag som IOGT-NTO-rörelsen tagit sig som främjande. Vi vill skapa ett samhälle med ökad nykterhet och vidgat livsutrymme för människor. Vårt arbete går ut på att skapa samhälleliga förutsättningar för ett gott liv, för våra medlemmar och för alla andra.

I vårt medlemslöfte står att vi ska arbeta för ett bättre samhälle, och att det arbetet bygger på rörelsens grundsatser och program. Enligt grundsatserna är vårt samhällsuppdrag "att medverka till bättre levnadsbetingelser för alla". Alkohol och andra droger beskrivs som "en belastning för den enskilde och samhället".

Sedan några år har vi fokuserat på att vårt uppdrag är förebyggande. Vi säger till och med att en restriktiv alkohol- och narkotikapolitik skulle vara förebyggande. Men vi menar att det också här handlar om främjande arbete.

Att förebygga är att arbeta i ett riskperspektiv, att söka efter riskfaktorer som man försöker undanröja eller förstå människor att undvika. Vi betraktar till exempel alkoholkonsumtion som en risk. Ju mer någon dricker desto farligare. Allt detta finns det självklart fog för, men är det vårt uppdrag? Ska vi arbeta för att de som dricker farligt ska sluta med det eller göra det svårare för dem att göra det, till exempel genom alkoholpolitik?

Ska vi inte i stället främja ett gott

»Vår vision är ett samhälle, en värld, där alkohol och andra droger inte hindrar människor att leva ett fritt och rikt liv.«

liv genom att stimulera friskfaktorer som nykterhet och ett aktivt ideellt liv? Nykterhet är tillsammans med engagemang, social gemenskap och delaktighet i samhällsfrågor klart främjande. Både att välja en helnykter livsstil och att vara "sällankonsument" kan ses i det perspektivet.

Och som sagt, vår vision är klockrent främjande: Vår vision är ett samhälle, en värld, där alkohol och andra droger inte hindrar människor att leva ett fritt och rikt liv.

Vårt uppdrag måste vara att främja nykterheten som idé i minst tre perspektiv:

Fler ska välja helnykterhet som sin levnadsvana, till exempel genom att avstå från alkohol och bli medlemmar i IOGT-NTO.

Fler ska anse att nykterhet är en bra och viktig företeelse för samhället och ansluta sig till vårt resonemang om punktnykterhet i vissa sammanhang – graviditet, barn- och ungdomstiden,

arbetet, trafiken med flera livssituationer.

Samhället ska välja en politik som gagnar och skapar samhälleliga förutsättningar för nykterhet.

Är detta något nytt? När inträffade i så fall förändringen? Vi tror att det främjande perspektivet alltid har funnits, men att vi hamnade snett när vi uppfann "förebyggandebeinet" för några år sedan. Erfarenheten visar också att vi har varit framgångsrika, mycket framgångsrika, i fråga om alkohol- och narkotikapolitiken och i det sociala arbetet, medan det förebyggande arbetet haft stora svårigheter trots omfattande både ekonomiska och personella resurser.

Vi tror att det för många upplevts främmande att ge sig ut och leta riskgrupper. Det har ju dessutom ofta handlat om främjande arbete – bra uppväxt för barn i bra fungerande familjer, bra arbetsplatser som arbetar aktivt med den psykosociala arbetsmiljön, för att ta några exempel.

Uppgiften för ett bra folkhälsoarbete är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Vårt arbete och vår vision ligger helt i linje med den inriktningen. Det går nämligen ut på att ta bort hinder för ett gott liv, med nykterhet som en förutsättning för ett gott liv i familjen och samhället.

KARIN HAGMAN, INGA-LILL BERGSTEN
ERIK WAGNER, JAN LINDE

DEBATT

Välkomna granskning av IOGT-NTO

GRANSKNING TV4s granskning av IOGT-NTOs lotterier har lett till upprörda känslor. TV4 tog fast på den intressanta frågan att Miljonlotteriet gett enorma vinster, och ifrågasatte hur vi, som jobbar mot missbruk, kan tjäna pengar på lotter

som skulle kunna skapa ett spelberoende. Samma fråga har många medlemmar ställt sig genom åren.

Tyvärr gjorde TV4 ett journalistiskt sett uselt inslag om detta.

Men. Det känns inte bra när svaret från IOGT-NTOs

förbundsledning blir att kritisera den enskilda reporter som gjort inslaget. Även om han har gjort ett dåligt jobb och är känd för sin skvalderjournalistik, bör vi som organisation sätta oss över det. Om vi är så stolta över det vi gör, och inte ser några

risker med lotterna – tala då bara om det. Om TV4 gör ett uselt jobb slår det tillbaka på dem själva.

Som en av de största folkrörelserna i landet med en stor omsättning, så måste vi tåla att bli granskade – för demokratins skull. En och

annan usel journalist får man på köpet. IOGT-NTO – i föreningar, distrikt och förbund – bör absolut känna stolthet över det vi gör. Inte minst över att vi uppmuntar demokrati och transparens.

HELENA WANNBERG,
ÖREBRO

Sommarhus att hyra!

I Accent nummer 2 och 3 2010 är det dags igen för våra populära annonssidor med sommarhus att hyra.

Annonsera och få nyktra och skötsamma hyresgäster till rörelsens "nyktra" hus.

**NÅ 45 000 HUSHÅLL MED
ENGAGERADE MEDLEMMAR.**

Under den gemensamma rubriken "Sommarhus att hyra" kommer vi att publicera era annonser i nummer 2 (ute 5 mars) och nummer 3 (ute 9 april).

Mått: 86x57 mm

Införande ett nummer: 1 090 kr

Införande båda numren: 1 640 kr

Bokningsdatum: 11 feb (nr 2), 16 mar (nr 3).

Vid ev. sättning av annonsen tillkommer en sättningskostnad på 250 kr.

Boka hos:

Roger Nydahl 0760-517 301
roger.nydahl@good-news.se

Per Hånberg 0760-517 300
per.hanberg@good-news.se
Tel/fax: 018-694200

Good News AB
Axel Johanssons gata 4-6
754 50 Uppsala

BESTÄLL NYKTERHETSRÖRELSENS ENDA JULTIDNING!

*Berättelser, reportage, korsord
och julpysssel för alla åldrar*
50 kr/styck (minst 3 ex. fraktfritt)

www.blabandet.se
norrsken@blabandet.se
0174-22410

Vi söker även säljare mot provision,
kontakta oss för mer info!

Blå Bandet
Nykterhet behöver du aldrig ångra!

I höst har Vårblomman ingen barngrupp i samarbete med kommunen. De här glada barnen är med i föreningens egen scoutgrupp som har liknande aktiviteter.

Samarbete på egna vi

Den ideella sektorn är populär. I hela landet växer och utvecklas samarbetet mellan idéburna organisationer och kommuner, oftast till glädje och nytta för kommuninvånarna. Men för organisationerna gäller det att komma ihåg att de har sitt eget uppdrag.

TEXT: EVA ÅHLSTRÖM FOTO: JONAS FORSBERG

■ - **DET FINNS EN** vilja i kommunen att samarbeta med föreningen, säger Thomas Johansson. Men vi har stångats i flera år innan vi kommit från ord till handling. Det har krävt mycket arbete trots goda relationer.

– Från kommunens sida är vi jättenöjda med samarbetet med Vårblomman, säger

Jan-Olov Häggström. Men jag skulle nog inte vara lika nöjd om jag var Thomas Johansson. Reglerna är tröga – och de måste nog vara det.

Thomas Johansson driver tillsammans med sin fru Monica social verksamhet i IOGT-NTO-föreningen Vårblomman i Arnäs utanför Örnsköldsvik. Jan-Olov Häggström är ordförande (S) i Humanistiska nämnden i kommunen och köper tjänster från Vårblomman. Båda brinner för verksamheten, och de har lätt att prata med varandra. Ändå är samarbetet varken lätt eller självklart.

Samarbetet i Örnsköldsvik är långtifrån unikt. I hela landet har det blivit vanligare att idéburna föreningar samarbetar med eller åtar sig uppdrag åt kommunerna.

Samma dag som jag pratar med Thomas Johansson och Jan-Olov Häggström hittar jag ett par andra exempel i nyhetsfloden: I värmländska Storfors har IOGT-NTO tecknat ett avtal om att ordna alkohol- och drogfri fritidsverksamhet för barn och unga i ett bostadsområde och ställa upp med personal för det. I Oxelösund "sponsrar" kommunen IOGT-NTO i ett projekt

för att ge missbrukare ett alternativ till att hänga på torget. Missbrukarna får ett ställe att gå till och möjligheter till stöd och samtal.

I Örnsköldsvik har Vårblomman gruppverksamhet för barn till missbrukare i samarbete med kommunen. Det började 2005 som ett projekt med utvecklingspengar från länsstyrelsen. Från och med 2007 har kommunen köpt tjänster, tre grupper 2007, tre grupper 2008 och en grupp våren 2009.

– Men i höst har de inte haft några pengar för att köpa grupper, säger Thomas Johansson. Vi har en scoutgrupp, där flera barn har särskilda behov, men utan att kommunen är inblandad.

ENLIGT JAN-OLOV HÄGGSTRÖM ÄR det inte pengarna som avgjort utan att man inte hittat de barn som skulle ingå i grupperna.

– Jag skulle aldrig säga nej till att hjälpa barn till missbrukare på grund av brist på pengar. Jag kan förstå att verksamhetschefen har svårt att få budgeten att gå ihop. Men om det fanns många grupper, skulle jag inte ifrågasätta det över huvud taget.

Thomas Johansson jobbar med renovering tillsammans med en grupp missbrukare och psykiskt handikappade.

Birgitha Landfors är ledare för scoutgruppen.

Ilkor för idéburna

Jan-Olov Häggström är ordförande (S) i Humanistiska nämnden i Örnköldsviks kommun.

»Jag skulle aldrig säga nej till att hjälpa barn till missbrukare på grund av brist på pengar.«

Thomas Johansson blir förvånad när han hör det och försäkrar att han inte har några problem med att "hitta barnen".

Annars är de överens om att en frivilligorganisation har bättre förutsättningar än kommunen att sköta grupper för barn till missbrukare, eller dagverksamhet för missbrukare och psykiskt handikappade som Vårblomman också driver. De arbetar bland annat med att renovera hus och röja mark för lägerverksamhet.

– Vi rekryterar till verksamheten, tillsammans med kommunen, säger Thomas

Johansson. Det är människor som befinner sig mycket långt från arbetsmarknaden – och från samhället. Här kan vi erbjuda en trygg tillvaro med gruppverksamhet och bygga upp tillit och eget ansvar.

Han betonar samtidigt att arbetet i grupperna styrs och bestäms av Vårblomman.

– Kommunen har inte försökt att styra. Det är vår verksamhet som är grunden. Annars skulle vi inte ha något samarbete.

– Människor i ett utsatt läge kan dra sig för att ha kontakt med myndighetspersoner, säger Jan-Olov Häggström. Organisationen har andra nätverk. Vi har olika roller och kan nå längre om vi samverkar.

Förutom att verksamheten är idéburen och mindre byråkratisk än vad kommunen själv kan erbjuda ser Jan-Olov Häggström också ekonomiska fördelar:

– Om kommunen själv skulle driva ett liknande företag som Drivbanken (det soci-

ala företag som Vårblomman håller på att bygga upp) med samvaro även på kvällar och helger, skulle det bli fruktansvärt dyrt. En ideell förening kan arbeta mer flexibelt.

SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING har ett par nätverk som stöd för kommuner och landsting/regioner som samarbetar med den ideella sektorn.

– Vi har bland annat en öppen seminarierie för erfarenhetsutbyte, förklarar Anna-Karin Berglund på sektionen för demokrati och styrning.

Däremot har SKL inte utarbetat några nationella riktlinjer för samarbetet.

– Det här är ett frivilligt område, och riktlinjer eller spelregler måste utarbetas lokalt, utifrån lokala behov. Förutsättningarna ser helt olika ut i en storstad och en liten kommun. Föreningslivet ser också olika ut.

Kommunen kan inte uppträda som beställare, om det inte gäller en ren upphandling.

– Bidragsfinansierad verksamhet får inte vara detaljstyrd. Då passerar man gränsen för offentlig upphandling.

LARS PETTERSSON ÄR GENERALSEKRETERARE för

Famna, en intresseorganisation för aktörer som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte. Han har lång erfarenhet av samarbete mellan idéburna organisationer och offentlig sektor, och han ser positivt på organisationernas engagemang. Men han betonar samtidigt att det gäller att tänka igenom förutsättningarna ordentligt.

– Om en IOGT-NTO-förening ser att den här typen av uppgifter stämmer med organisationens grundläggande mål och uppdrag, så att den är förankrad i organisationens egen idé och vision, då ger det kraft och engagemang att gå in i samarbetet.

– Nästa fråga blir då: Finns det människor som söker sig till IOGT-NTO för att de tror att de kan få det de söker där. Om svaret är ja, ska det mycket till för att avvisa det förtroendet. Och jag vet att ni är efterfrågade.

TREDJE STEGET ÄR ATT noga gå igenom villkor, ekonomi och avtal för samarbetet.

– Om man har gjort den hemläxan ordentligt, ger det en styrkeposition när man sätter sig ner med kommunen. Då kan samarbetet bli en möjlighet, inte ett hot eller en risk.

Om arbetet ska utföras av frivilliga medarbetare, är det enligt Lars Pettersson viktigt att klargöra deras uppgift och vilken utbildning de behöver för att sköta den.

– Man måste tänka på dem som personal och behandla dem med respekt.

Det är också viktigt att låta medarbetarna lära av andra, understryker han.

– De som arbetar frivilligt har samma behov som anställda av att möta kollegor, tänka ihop med dem och lära av deras erfarenheter.

– Precis som anställd personal kan de stjäla goda idéer från varandra. Att bedriva socialt arbete med anställd personal ställer delvis andra krav. Då finns det lagar och förordningar som reglerar samarbetet, och då kan en idéburen verksamhet få konkurrera med privata företag i en upphandling.

– Men även där måste man göra samma hemläxa, säger Lars Pettersson: Är det här en uppgift som stämmer överens med organisationens egna mål? Finns det människor som vill att just vi ska göra det? Har vi kompetens för att åta oss uppdraget? Och hur ser villkoren ut för samarbetet.

IOGT-NTOS FÖRBUNDSORDFÖRANDE ANNA CARLSTEDT, som också är ordförande i Forum för frivilligt socialt arbete, ser också positivt

Anna Carlstedt, IOGT-NTOs förbundsordförande.

»Jag märker när vi söker människor som ska delta i vår verksamhet att det finns ett förtroende för föreningen som inte alltid finns för en myndighet.«

på samarbete mellan idéburna organisationer och offentlig sektor – förutsatt att det bygger på ömsesidig respekt.

– Samhället ger oss inga uppdrag, vi tar dem själva, understryker hon.

IOGT-NTOs kamrattstöd är ett exempel:

– Det är en uppgift som vi vill och kan utföra, och som fungerar som ett komplement till kommunens verksamhet.

– Jag märker när vi söker människor som ska delta i vår verksamhet att det finns ett förtroende för föreningen som inte alltid finns för en myndighet. Vi har ingångar som myndigheterna inte har, och vi kan hjälpa till att överbrygga klyftor.

Liksom Jan-Olov Häggström ser hon också fördelarna med att föreningslivet har öppnat när kommunen har stängt.

– Kommunen lägger ner sina barngrupper på sommaren eller kring jul och nyår, för att personalen ska ha semester. Men det är ju då de behövs som mest, när skolan och fritids har stängt.

ANNA CARLSTEDT VARNAR SAMTIDIGT föreningarna för att alltför lättvindigt ta över uppgifter från kommunen.

– Då kan det hända att föreningen plötsligt finner sig göra sådant som inte ingår i det egna uppdraget. Eller att man tar på sig ett uppdrag och sedan upptäcker att de engagerade människor som var med och föreslog det inte vill vara med längre.

Hon uppmanar föreningarna att ha tålamod.

– Det tar tid att dra igång en ny verksamhet, säger hon och citerar en luttrad medlem från den sociala verksamheten: "Om man tänker sig att anställa någon i en verksamhet, ska man vänta fem år. Men de flesta vill anställa tio personer direkt."

– Det är svårt, och det tar tid. Om man inte är beredd att acceptera det, ska man inte ge sig på det. Men vi har många exempel på genomtänkt och väldigt bra verksamhet.

Hon önskar att fler skulle dra nytta av andras erfarenheter.

– Sen är det förstås lite märkligt att det framställs som något nytt att idéburna organisationer gör saker som ingår i den offentliga sektorns uppdrag. Barnstugor och bibliotek startades ju av organisationer långt innan det fanns någon sådan verksamhet i kommunerna. ■

Sex av tio vill ha avdrag för gåvor

■ **Sex av tio** tycker att det ska vara möjligt att göra skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer. Det visar en undersökning som Novus Opinion genomfört på uppdrag av tankesmedjan Sektor3. Sammanlagt 32 procent svarar att de skulle ge mer pengar om det var möjligt att göra skatteavdrag. En statlig utredning har föreslagit att man ska få göra avdrag på skatten för bidrag till ideell verksamhet. Utredningen är ute på remiss, och civilsamhällets organisationer är överlag positiva. Regeringen är tveksam, eftersom staten skulle förlora skatteintäkter.

Nya böcker om civilsamhället

■ **I årets bokflod** finns en rad nya böcker om civilsamhällets, den ideella sektorns och frivilligarbetets roll och utveckling. Här finns intressant läsning:

• Filip Wijkström och Torbjörn Einarsson:

Från nationalstat till näringsliv. Det civila samhällets organisationsliv i förändring.

Handelshögskolan i Stockholm

• Hans Nordén **Frivillighetens ansikten.**

Civilsamhällets problematiska framryckning i Norge och Sverige. Gidlunds förlag

• Anders Linderyd: **Frihet utan oberoende.**

Civila samhället och relationen till stat och kommun. Sektor3

• Lars Trägårdh och Johan Vamstad: **Att ge eller beskattas. Avdragsrätt för gåvor till ideell verksamhet i Sverige och andra länder.** Sektor3

Pengar till forskning om ideella sektorn

■ **Regeringen vill inrätta** ett nytt forskningsprogram för den ideella sektorn. Enligt förslaget avsätts 22 miljoner kronor om året i tio år för forskning om det civila samhällets roll och villkor.

Samtidigt lägger regeringen sista handen vid den länge väntade propositionen om den ideella sektorns betydelse och roll.

Forum för frivilligt socialt arbete, där IOGT-NTO ingår, har bland annat framfört att de viktigaste uppgifterna för organisationerna i civilsamhället är opinionsbildning och samhällskritik, och att rollen som utförare är en följd av en organisations idé. ■

En kedja som hållit i 20 år

Vårdkedjan i Karlstad fyller 20 år. Det är den äldsta av IOGT-NTOs kamratstödsgrupper och en grupp som spelat en avgörande roll för utvecklingen av förbundets sociala verksamhet.

TEXT: EVA ÅHLSTRÖM FOTO: JOHAN EKLUND

■ **KARLSTAD** Festligt dukade bord, god mat, trivsamt sorl och många som vill gratulera – som det ska vara på ett lyckat födelsedagskalas. Men det är en lite speciell jubilar vi firar den här kvällen i IOGT-NTO-föreningen Ägirs nya lokal på Rud i Karlstad. Vårdkedjan fyller 20 år, och bland gratulanterna finns några som varit med från start och följt 20-åringens utveckling och stöttat när det har behövts. Här finns också några som har Vårdkedjan att tacka för att de lever idag.

När Vårdkedjans ordförande Elisabeth Bergström hälsar välkommen, säger hon det som många tänker:

– Det är synd att inte Kjell fick vara med idag.

Kjell Edvinsson, som avled 2007, var med och startade Vårdkedjan, och han är den som mer än någon annan förknippats med den. För honom fanns inget som var viktigare än att hjälpa missbrukare till ett värdigare liv, och han kämpade otåligt och envist för att få såväl kommunpolitiker som den egna förbundsledningen att avsätta resurser för det.

– Kjell var rädd att Vårdkedjan skulle gå i graven med honom, säger Elisabeth. När han inte orkade längre, fick han mig att lova att fortsätta arbetet. Idag sitter nog Kjell i sin himmel och tittar på oss och är glad att vi firar 20 år.

KATHY GYHLESTEN, FÖRBUNDSKONSULENT OCH dessutom ordförande i Ägir, var med och drog igång Vårdkedjan.

– Det började som ett projekt med koppling till behandlingshemmet Dagöholm, berättar hon. Tillsammans med Kjell E Johanson, som var förbundsordförande, sökte föreståndarparet Barbro och Göran Karlsson pengar från Socialstyrelsen för ett samarbete mellan Dagöholm och lokala IOGT-NTO-föreningar. Det gick ut på att de som var på väg ut från behandling skulle erbjudas gemenskap och aktiviteter i föreningarna.

Ett seminarium genomfördes i Stockholm. Kathy som då var distriktsordförande i Värmland frågade Kjell Edvinsson om

Anna-Greta Johansson, distriktets kassör, och Elisabeth Bergström, vice distriktsordförande och ordförande i Vårdkedjan, hjälps åt att lägga upp maten som Anna-Greta har lagat.

– Utan Vårdkedjan hade jag inte levt idag, säger Lennart Boström, som var med från starten tillsammans med Kjell Edvinsson och Ove Jordskogen.

han ville åka.

– Jag kände Kjell både från hans gamla liv och hans nya som nykter alkoholist. Jag frågade om detta inte var något för honom, och det tyckte han. Och på den vägen är det, som man brukar säga.

– Det har gått lite upp och ner, berättar Elisabeth Bergström. 90-talet var Vårdkedjans storhetstid med många grupper runt om i Värmland. Många har blivit kvar i verksamheten, men alla har inte klarat det.

Lennart Boström är en av dem som klarat sig. Mot alla odds, säger han själv.

– Det var lätt att ställa undan flaskan, men svårare att låta bli att ta upp den igen.

Men till slut hade han fått nog.

– Kjell tog sig an mig, såg till att jag kom in på behandlingshem både en och flera gånger. Och när jag kom ut släpade han med mig på diverse resor tills jag frisk-

– Vad mycket vi har gjort, tycker Tore Mathiesen när han bläddrar i pärmen med tidningsklipp från Vårdkedjans 20 år.

nade till. Han sa till mig och Ove Jordskogen, som också var med från början, att vi skulle hjälpa bröder och systrar som kom ut från anstalten. Jag lärde mig lyssna på andra människor. Det hade jag aldrig gjort förr.

Tillsammans med Tore Mathiesen går Lennart igenom klippen om Vårdkedjan som Gun-Marie Fredriksson har samlat i en pärm. Där finns många intervjuer med Kjell Edvinsson och klipp om projektet

»IOGT-NTO har en verksamhet som utgår från en idé, och den kan kommunen aldrig ersätta.«

BJARNE OLSSON

Nya Centrum i samarbete mellan Vårdkedjan, Ria och kommunens socialnämnd (med statliga projektpengar). Vårdkedjan hade en vit minibuss och körde människor från parkbänkarna till Ria, till härbärgen och vårdcentraler, och det blev lugnare i centrum.

– Synd att inte Kjell och Ove får vara här, säger Lennart. Hoppas att ni som håller på nu får fortsätta. Ni kommer att få än mer att göra, som samhället ser ut idag.

De första åren var Vårdkedjans verksamhet kopplad till lokalföreningen Ägir men med en egen styrelse. Av praktiska skäl tog IOGT-NTO-distriktet över som huvudman, men banden till Ägir finns kvar.

– Nu blir banden ännu starkare, när vi blir "sambo" i den nya lokalen, säger Kathy Gyhlesten. Och kamratstödsverksamheten hänger alltid ihop med föreningsverksamheten.

VÅRDKEDJAN HAR ÄNDA SEDAN starten för 20 år sedan haft stöd av Karlstad kommun. Samarbetet har reglerats i årliga avtal.

– Vi har mycket goda erfarenheter av Vårdkedjans arbete, säger utvecklingsledare Bjarne Olsson. Det är en viktig länk, tillsammans med andra frivilligorganisationer, mellan kommunen och utsatta

Tord Sjöman, Nisse Borg och Håkan Engmalm bjuder på allt från gospel till Elvis och Sven-Ingvars.

grupper. Om de inte fanns, skulle det märkas tydligt.

– Medan Kjell Edvinsson levde bedrev han mycket uppsökande arbete ute bland missbrukarna. Nu är det mer ett lagspel, där fler delar på arbetet, och lite mer hållbart.

Bjarne Olsson ser frivilligorganisationernas arbete som ett komplement till kommunens verksamhet.

– Föreningar kan göra saker som kommunen inte kan, därför att deras verksamhet är idéburen. IOGT-NTO har en verk-

samhet som utgår från en idé, och den kan kommunen aldrig ersätta.

– Kommunen vill gärna fortsätta samarbetet, och därför är det viktigt att vi diskuterar hur det ska utvecklas och vad vi förväntar oss av varandra.

Han erkänner att det inte alltid var så lätt att komma överens med Kjell Edvinsson om vad kommunen skulle bidra med.

– Men det ska inte vara lätt! Organisationer ska kunna driva egna socialpolitiska frågor, och det är för väl att det finns eldsjälär. ■

Från kamratstöd till sociala företag

KAMRATSTÖDET VAR BÖRJAN TILL IOGT-NTOs sociala verksamhet, som idag finns på 70-80 platser i landet. Förutom kamratstödsgrupperna finns en växande barn- och familjeverksamhet och på några håll början till sociala företag.

Antalet deltagare i grupperna varierar, från små grupper på fyra-fem personer till hundratal.

– Med ett snitt på 20 har vi ca 1 600 personer som är med i den sociala verksamheten idag, säger förbundskonsulent Kathy Gyhlesten.

Kamratstöd/social verksamhet i någon form finns nu i alla distrikt.

– Grunden är överallt densamma: Alla är kamrater som beslutar gemensamt vad de ska göra. Vad det blir beror mest på vilka människor det är som driver verksamheten. Det är allt från fisketurer till fågel-skådning och inte så olikt vad man gör i en förening - resor, fikaträffar, studiecirklar.

I Södertälje har man mycket dagverksamhet och har fått fart i huset. I Växjö spelar man fotboll och träffas till frukost.

I Umeå har man Café Bakfickan – och så vidare. Relationen mellan kamratstödsgrupperna och IOGT-NTO-föreningarna har också varierat.

– Från början innebar den sociala verksamheten mycket nytt för de traditionella föreningarna, förklarar Kathy Gyhlesten. Idag är de inte främmande för verksamheten.

Idag handlar det mer om demokrati. Det kan vara svårt för nya medlemmar som har bråttom att förstå att föreningsarbete tar tid.

Att man måste vänta på ett beslut vid föreningsmötet, som kanske inte är förrän om en månad.

– Föreningarna har inte alltid kunnat möta deras behov att lösa saker smidigare och snabbare. Men det har också ändrats med tiden.

Kongressen i Göteborg beslutade att förbundet ska utveckla socialt företagande, och förbundsstyrelsen har börjat diskutera riktlinjer för det.

– Vi har fått pengar från Tillväxtverket

Kathy Gyhlesten, i mitten, har varit med och utvecklat IOGT-NTOs sociala arbete sedan starten. Cathrine Lindgren och Laila Söderberg är aktiva i Vårdkedjan i Karlstad.

för sex seminarier, som vi har genomfört, berättar Kathy Gyhlesten. Där försöker vi bland annat kartlägga vad som är på gång och fundera på nästa steg.

På några håll har den sociala verksamheten redan utvecklats till socialt företagande, och fler är på gång. Ett par exempel är Aspan utanför Ronneby där man bygger friggebodar för försäljning, Arnäsfall där företaget Drivbänken säljer reparationer och andra tjänster, samtidigt som man ger arbete åt människor som annars skulle ha svårt att komma in på arbetsmarknaden. ■

Folkhälsoinstitutet menar att traditionell ANT-undervisning inte har någon effekt på ungdomars beteende när det gäller alkohol. Nu ska nya metoder utvecklas.

FOTO: SCANPIX

"Alkoholundervisningen skrotas"

För några veckor sedan kunde man läsa i Dagens Nyheter att "alkoholundervisning i skolorna skrotas". Av artikeln framgick att den ANT-undervisning som genomförs i skolan idag är bortkastade pengar och att man från Statens Folkhälsoinstitutets sida vill satsa på föräldrar istället.

■ **ANT-UNDERVISNING** Bakgrunden är att traditionell ANT-undervisning inte har någon effekt på ungdomarnas drickande. De senaste årens forskning på området har varit samstämmig: Det är i princip omöjligt att förändra någons beteende med hjälp av utbildning eller information.

– ANT-undervisningen har under många år byggts på en förhoppning just om att vi ska kunna påverka ungdomars beteende, säger Sven Andreasson, avdelningschef på Statens Folkhälsoinstitut, FHI. Nu visar det sig att man inte uppnår det man vill och då är det fel sätt att använda resurserna.

Sven Andreasson beskriver "ett par spår" som visat sig vara med framgångsrika. Ett par av dem är att arbeta med bar-

nens föräldrar och att minska risken för utslagning i skolan.

Peter Moilanen, chef för verksamhetsenheten på IOGT-NTO, tycker att det är bra med större fokus på föräldrarna.

– Det här är ett arbete som man vet ger effekter. Det har varit för mycket av snabbt avklarade temadagar med före detta missbrukare som berättar ute i skolorna.

Att skolans förebyggande arbete förändras ska dock inte tolkas som att undervisningen om alkohol och andra droger ska tas bort.

– Ungdomar har fortfarande rätt att få relevant kunskap om alkohol, säger Peter Moilanen. Det vore ju väldigt märkligt om man kunde gå igenom skolan utan att få

lära sig att alkohol har skadliga effekter.

Sven Andreasson håller med och menar att mediarapporteringen i frågan blev för enkel.

– Det är klart att skolan måste fortsätta att ge eleverna korrekt information om alkohol. Alla har rätt att känna till effekterna. Dessutom måste ämnet in i samhällskunskapen så att eleverna förstår varför de lagar och regler vi ha ser ut som de gör.

Vidar Aronsson är ordförande för Ungdomens Nykterhetsförbund, en organisation som länge haft en omfattande verksamhet i skolan. På senare tid har det dock blivit allt svårare att få tillgång till skolans lokaler.

– Men UNF ligger ofta bättre till än många andra, det är oftast politiska ungdomsförbund som blir utestängda. Vi visar alternativ till alkoholkulturen och en av de bästa förebyggande åtgärderna är att få folk att gå med hos oss. Även om man inte stannar som medlem för livet så skjuter man upp alkoholdebuten några år och all forskning visar att det är bra. Jag tror att vi kommer att vara i skolan även i framtiden.

»Det är klart att skolan måste fortsätta att ge eleverna korrekt information om alkohol. Alla har rätt att känna till effekterna.«

SVEN ANDREASSON

PIERRE ANDERSSON

245

miljoner kronor. Bryggerijätten Carlsbergs budget för "medieköp", det vill säga köp av reklamplats, under 2008.

Alkohol under-skattad vid trafikolyckor

OLYCKOR Av de 247 bilförare som förra året omkom i trafikolyckor hade minst 16 procent en olaglig promillehalt i blodet. Majoriteten var unga män mellan 18 och 24 år.

Det visar en färsk studie (SIKA) om vägtrafikskador 2008. Enligt studien finns anledning att anta att det är än fler dödade som varit alkoholpåverkade, då polisens rapporteringar från olyckorna visat sig ha brister. I endast 25 av de 247 fallen har polisen rapporterat misstanke om för hög promillehalt.

I många fall har polisen svårt att avgöra om det handlar om alkohol eller andra droger och i vissa, osäkra fall, rapporterar man inte alls. Vid obduktion har det dock visat sig att ytterligare minst nio förare varit alkoholpåverkade. Och det finns alltså anledning att, enligt studien, tro att det kan röra sig om ännu fler fall, eftersom långt ifrån alla trafikdödade obduceras. Det förs endast statistik på promillehalten hos trafikdödade förare. Hos övriga dödade i trafikolyckor förs ingen statistik över promillehalt.

Med alkohol i samtliga fordon, inklusive buss och lastbil, skulle 100 liv per år sparas. Det visar Alkoläutredningen. Antalet bilolyckor med dödlig utgång har totalt sett minskat. Förra året dog 397 personer – förare, passagerare och fotgängare – jämfört med 2007 då 471 personer omkom. Risken att som förare dödas har på en tioårsperiod minskat med 46 procent. Minskningen handlar främst om att bilarna blivit allt säkrare.

MARIA ZAITZEWSKY

92-åring försökte smuggla kokain

NARKOTIKA Med 4,3 kilo kokain gömt på kroppen, försökte en 92-årig kvinna åka med sin rullstol genom kontrollen på Madrids internationella flygplats Barajas.

Den åldriga kvinnan anlände i fredags tillsammans med sin resekamrat från Sao Paulo i Brasilien,

då spanska polis på flygplatsen bestämde sig för att undersöka de båda resenärerna.

Den 92-åriga kvinnans sällskap försökte fly, men kunde senare gripas av polisen, rapporterar nyhetsbyrån Reuters. De båda riskerar nu åtal och straff för smugglingsförsöket.

DRUGNEWS/BC

"SWEDISH MATCH SPETSAR SNUSET"

TOBAK Tobaksbolaget Swedish Match har senare år tagit fram nya snus-produkter med högre nikotinhalt för att öka försäljningen. Dessutom tillsätts det surhetsreglerande ämnet E500 som gör snus mer beroendeframkallande, enligt forskare som TV4 Kalla Fakta talat med.

Sedan tobaksrökning minskat så har snus ökat i Sverige, över en miljon svenskar snusar idag. Ifjol sålde Swedish Match snus för fyra miljarder kronor.

Kalla Fakta har granskat snusindustrin och påstod i söndagens program att Swedish Match medvetet höjer nikotinhalten för att öka försäljningen. De fyra senaste åren har företaget lanserat åtta nya produkter med högre nikotinhalt över de omkring 8 milligram per gram som varit vanligt.

– Inom vissa kundkategorier har det varit ett önskemål om högre nikotinhalt, säger produktionsdirektör Torbjörn Åkeson till Kalla Fakta.

Dessutom avslöjar programmet att ett surhetsreglerande ämne används som ökar mäng-

derna av så kallat fritt nikotin, en typ som enligt forskare är mest beroendeframkallande. I Sverige finns inga gränsvärden för detta ämne, och redovisas inte på dosorna. Det görs dock i USA, det land där snus också ökar mycket.

– Jag tycker att man lurar snusarna, för jag har aldrig träffat någon som vill bli mer nikotinberoende, säger Gunilla Andersson, som är docent vid Odontologiska fakulteten i Malmö.

Swedish Match hävdar dock att man länge använt E500 för att stabilisera pH-värdet i snus och inte höjt eller på andra sätt manipulerat värdena medvetet för att öka försäljningen.

Folkhälsominister Maria Larsson säger till TV4 att hon vill att uppgifterna undersöks och om det är nödvändigt bör tydligare regler tas fram.

DRUGNEWS/SL

Redan första glaset ökar risken för cancer

HÄLSA Det finns ingen anledning att dricka alkohol av hälsoskäl.

Studier från såväl WHO som American Cancer Society visar tvärtom att alkohol ökar risken för cancer – redan efter första glaset.

Forskarna konstaterar att de eventuella fördelar som ett måttligt intag av alkohol kan ha på hjärta, kärl och demenssjukdom lätt omkullkastas av det faktum att ett flertal cancersjukdomar har en direkt

koppling till en persons alkoholkonsumtion.

Det handlar om cancer i munnen och övre matsmältningskanalen, samt cancer i lever, bukspottskörtel, ändtarm och bröst. Enligt WHO utvecklas cancer av att alkoholen i kroppen omvandlas till acetaldehyd, som är ett ämne som hör till riskklass ett. Kopplingen mellan acetaldehyd och cancer har kunnat fastställas i test med både djur och människor.

Andra riskfaktorer för cancer i matsmältningsorganen är rökning, dålig munhygien

samt ärftlighet. Forskarna på American Cancer Society rekommenderar den som har ärftlig cancer i familjen eller en ökad risk för sjukdomen att skära ner på sin konsumtion eller ännu hellre – bli nykterist. För dem som redan dricker lite eller inte alls finns det ingen som helst anledning att börja dricka alkohol av hälsoskäl.

– Man kan få i sig samma nyttiga antioxidanter genom frukt och helt vanlig druvjuice, säger Susan Gapstur på American Cancer Society.

MARIA ZAITZEWSKY

Metedron narkotikaklassas

INTERNET Nätdrogen metedron har krävt minst två unga liv. Efter beslut av regeringen blir drogen nu helt förbjuden att hantera efter 9 december.

Regeringen har fått klartecken av EU för att skyndsamt kunna klassa drogen som fått spridning bland ungdomar och anses farlig. Kroppstemperatur kan stiga okontrollerat och dödsfall har inträffat. Två pojkar avled

i somras i Mellansverige efter att ha provat metedron (methedrone).

Den syntetiska drogen liknar ecstasy. Den har vanligen sålts via internet och nu förmodas näthandlarna försöka sälja slut lagen innan beslutet om narkotikaklassning träder i kraft.

DRUGNEWS

Rödgröna föreslår tuffare alkoholpolitik

Rödgröna oppositionen vill skärpa svensk alkoholpolitik om man vinner valet nästa år med sänkta införselkvoter, höjd skatt på alkohol och nej till gårdsförsäljning. Det framgår av en gemensam S-MP-V-motion till riksdagen.

Motionen från riksdagsledamoten Agneta Lundberg (S) och 16 kollegor har ett brett anslag och tar upp frågor kring hur man ska kunna förbättra förebyggande insatser och minska införsel, tillgänglighet, konsumtion och alkoholskador.

”Under överskådlig tid måste vi begränsa införseln, om vi ska kunna undvika en hotande folkhälsokatastrof”, skriver motionärerna.

Finland anges som varnande exempel att försöka hejda införsel med sänkta skatter, och landet har efter ökade alkoholskador tvingats stegvis höja skatterna igen.

Även förslag om att införa en tilläggsavgift på alkohol och söt cider framförs då dessa drycker ses som inkörsport för unga till att tidigt etablera

Alkoholtoppmöte om folkhälsa

TOPPMÖTE I början av november samlades representanter från nykterhetsrörelsen, politiker, myndigheter och alkoholindustrin för alko-

holtoppmöte i Helsingborg. Mötet var det sjunde i ordningen och innehöll diskussioner om allt från fusk på krogen till alkoholreklam.

Initiativtagaren till alkoholtoppmötet är Kent Härstedt, socialdemokratisk riksdagsman och tidigare regeringens alkoholutredare.

– När det här startade för sju år sedan reagerade jag på myrtrafiken av alkohol över gränsen från Danmark och Tyskland. Jag ville skapa ett forum för bredare samtal om hur vi ska ta itu med de här frågorna.

När Kent Härstedt var alkoholutredare för några år sedan

argumenterade han kraftfullt för sänkta skatter på alkohol. Nu är den frågan inte längre lika aktuell, menar Härstedt.

– I år är det en väldigt betoning på folkhälsofrågor på toppmötet, skattefrågan är inte viktigast längre.

Alkoholtoppmötet är ett av få forum där både nykterhetsrörelsen och alkoholindustrin finns med.

– Det är lite av huvudsyftet med den här arenan att skapa det breda samtalet, säger Kent Härstedt. Frågorna blir ofta tydligast belysta när man har de båda ytterligheterna närvarande.

alkoholvanor. MP har i en egen partimotion preciserat avgiften till 20 kronor per liter.

Den rödgröna motionen säger nej till gårdsförsäljning av vin som branschen, vinbönder och jordbruksministern pläderat för. Detta då det i förlängningen skulle hota Systembolagets monopol, något som även regeringens alkoholutredning konstaterade.

Moderate riksdagsmannen Jan R Andersson tycker dock att höjda skatter inte är rätt väg att stävja alkoholproblemen.

– De skjuter över målet. Sverige kan inte enskilt bestämma över införselkvoter och höjda skatter är inte lösningen. Det är nya idéer som behövs, inte gamla återställare, sade Andersson.

I den borgerliga regeringsförklaringen anges att man vill föra en restriktiv alkoholpolitik och sänka konsumtionen och alkoholskadorna. Men man är internt oenig om strategin som skatter, gårdsförsäljning, Systembolagets monopol.

DRUGNEWS/
SVEN LILJESSON

TRE FRÅGOR TILL...

Elin Lundgren,

generalsekreterare på UNF och ombud på Socialdemokraternas kongress.

Du lyckades få igenom en förändring i partiets politiska riktlinjer när det gäller narkotikapolitiken. Vad handlade det om?

– I förslaget fanns formuleringen ”åtgärder som sprututbytesprogram och metadonbehandling är

viktiga”. Det är absurt att i partiets riktlinjer peka ut två harm reduction-åtgärder som en förutsättning för ett värdigt liv. Ordet drogfrihet fanns inte ens med. Att bara lyfta fram det här är olyckligt.

Vad är problemet med rena sprutor till narkotikamissbrukare?

– Det bygger på en vidrig människosyn när man

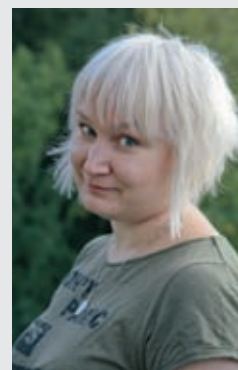
ger upp tanken på ett drogfritt liv. Och det finns för lite entydig forskning som verkligen visar vad som fungerar. Jag kan absolut se en poäng med försöksverksamhet på det här området men att peka ut detta som en ”viktig åtgärd” är fel.

Hur gick diskussionerna på kongressen?

– Det var jag som lade

förslaget om att den här meningen skulle strykas men det var många som tyckte likadant. I gruppen som diskuterade det här innan förhandlingarna i plenum uppfattade jag att alla utom de föredragande var ganska överens med mig. I omröstningen vann mitt förslag med omkring 30 röster, så det var ganska nära.

PIERRE ANDERSSON

Hampus blev bes

Datorn var Hampus ende vän under flera år. Idag är träningen prioritering nummer ett.

Dataspelande dygnet runt. Ingen mat eller sömn. Humörsvängningar. Så såg livet ut för Hampus för några år sedan. I dag är han fri från sitt spelberoende.

■ **SPELMISSBRUK** Som tonåring blev Växjöbon Hampus Kullberg beroende av dataspel World of Warcraft (WOW). Han kunde tillbringa tjugo timmar per dygn framför datorskärmen. Han åt dåligt, sov knappt och det sociala livet blev lidande. Flykten in i en annan värld, där han slapp konfronteras med verkligheten, var drivkraften.

– Jag har spelat en del onlinespel också, som nätpoker. Men för mig var det aldrig pengarna som lockade, utan den intellektuella utmaningen, säger Hampus, som i dag är 24 år och fri från sitt spelberoende.

Han beskriver sig själv som en ensam-

varg, som redan under barndomen hellre ägnade sig åt dataspel än kompisar. I de tidiga tonåren hade han inga nära vänner och eftersom han är ensam barn förstärktes känslan av utanförskap ytterligare. Han hade ingen struktur hemma utan tilläts göra lite som han ville. Hampus och hans mamma flyttade dessutom runt ganska mycket, vilket naturligtvis bidrog till att det blev svårt att rota sig och hitta vänner. Tryggheten fann han i stället i dataspelvärlden. I 17-årsåldern spelade Hampus allt som kom ut på marknaden och när han var 18 fastnade han ohjälpligt i WOW.

– Spelet passade mig perfekt. Det är en social miljö, eftersom man har kontakt med andra spelare on-line. Dessutom är man olika karaktärer i spelet. Det är lätt att sugas in i den världen. När det var som värst tänkte jag på spelet dygnet runt, även när jag åt eller gjorde andra, nödvändiga saker. Och med de få vänner jag hade

»Utan spelet var jag ingen, helt misslyckad. Men i spelet tyckte jag att jag hade kontroll.«

pratade jag bara spel och strategier, säger Hampus, som beskriver spelandet som ett sätt att paniskt fylla tomrummet i själen.

– Utan spelet var jag ingen, helt misslyckad. Men i spelet tyckte jag att jag hade kontroll. Därför sökte jag mig hela tiden dit. Själv upplevde jag inte att jag hade några problem. Men nu ser jag hur sjukt det var. Jag schemalade hela min tillvaro kring spelandet. Jag blev mager, eftersom jag inte ville ägna onödig tid åt att äta. Och fick aggressiva utbrott om någon avbröt mig mitt i spelet.

I de sena tonåren bodde Hampus hemma

att av WOW

hos sin styvfar, som var snäll, men alltför undfallande. Han lät Hampus hållas och orkade inte bråka. Med tiden gick spelandet ut över skolan och Hampus hoppade av gymnasiet flera gånger. De få vänner han hade försvann. Livet blev en nedåtgående spiral och Hampus mädde sämre och sämre. Han kände sig deprimerad, men i stället för att ta tag i problemet, fyllde han dagarna med ännu mera spelande.

EN FRISK KÄRNA MÅSTE ändå han funnits längst inne, för i 20-årsåldern började han på Tollare Folkhögskola. Han ville läsa in gymnasiet för att få chansen att plugga vidare på högskola.

– Folkhögskolan blev det miljöombyte jag behövde. Och första terminen gick det bra. Men så köpte jag en bärbar dator av en kompis och snart satt jag fast i spelandet igen. Jag kände hur jag åter fick kontroll över mitt liv. En känsla av lugn och ro spred sig i kroppen. I spelet slapp jag känna mig udda och utanför.

Det blev inga betyg från Tollare och Hampus återvände till sin hemstad Växjö. Han hade vid det laget insett att han behövde hjälp och försökte sluta med sitt spelande flera gånger. Han sålde sitt WOW-konto, men återföll igen. Efter en tid fick han kontakt med Carl Wennerstrand på IOGT-NTO, som blev hans mentor och stödperson. Via Försäkringskassan fick han kontakt med en arbetsterapeut, som i dag hjälper honom att få struktur på tillvaron.

– Tollare blev en slags vändpunkt för mig. Jag tröttnade på att ständigt misslyckas med allt och ville ta tag i mitt liv. Jag började med att trappa ner på spelandet

»För den som har en beroendeproblematik går det alltid att hitta något att missbruka.«

och i dag spelar jag i princip inte alls. Jag har ingen dator hemma. Däremot händer det att jag spelar lite hos kompisar, som avkoppling. Men max någon timme då och då, säger Hampus, som numera ägnar dagarna åt att träna sin kropp, läsa skönlitteratur och engagera sig politiskt.

– Man kan säga att jag bytt spelandet mot träning. Men träningen är åtminstone bra för kroppen!

Hampus jobbar stenhårt på att komma tillrätta med sina inre problem – som ju är grundorsaken till spelberoendet. En bra början är att ersätta spelandet med andra, vettiga, aktiviteter.

– När man är van vid att spela dygnet runt blir man otroligt rastlös när man inte längre får spela. Vad ska man göra med sin tid då? Det gäller att hålla sig sysselsatt och bygga upp ett nytt socialt nätverk och hitta nya, meningsfulla aktiviteter, konstaterar han och tillägger att det inte är dataspelen i sig som är problemet.

– För den som har en beroendeproblematik går det alltid att hitta något att missbruka. Men visst gör tillgången på datorer och spel att många fler unga kan trilla dig.

LIKSOM EN NYKTER ALKOHOLIST, kan en spelberoende person aldrig bli helt frisk. För Hampus gäller det att hålla sig borta från spel.

Just nu är han sjukskriven för sina problem, men drömmer om att läsa upp gymnasiebetygen och söka in på Lärarhögsko-

lan. Kanske kan han med sina erfarenheter fånga upp en och annan elev som befinner sig farozonen för spelmissbruk.

– För, säger han, egentligen är dataspel roligt och en bra aktivitet för den som kan hantera det och som har ett bra socialt nätverk av vänner och familj. Men för ett vilset barn som mår dåligt kan det bli inkörsporten till ett beroende. Spelet utgör en flyktmöjlighet och erbjuder en värld av trygghet och kontroll när allt annat är kaos.

MARIA ZAITZEWSKY

FAKTA / SPELMISSBRUK

JAN LÖWDIN ÄR psykoterapeut på Stadsmissionens nya mottagning för unga män. Han beskriver anströmningen av pojkar med dataspelmissbruk som "tsunamilik".

– Vi blir helt nerringda av föräldrar, vars halvuxna söner lever i en dataspelsvärld som de inte vill ta sig ur. Föräldrarna har abdikerat, barnen har hoppat av skolan och ägnar dygnet alla timmar till spelande. Det här är ett mycket större problem än vad vi anat.

Folkhälsoinstitutet sammanställer just nu en studie om dataspelmissbruk bland unga, men någon annan forskning finns ännu inte kring fenomenet. Anledningen är förstås att det är så

nytt. Jan Löwdin menar att mörkertalet är stort, eftersom det är svårt för många föräldrar och unga att definiera när "vanligt" spelande övergår i ett sjukt missbruksbeteende.

– När man börjar tappa vänner och skippar arbete och skola har det gått överstyr, konstaterar Jan Löwdin.

Vilka hamnar i dataspelmissbruk?

– Unga män med ökad sårbarhet, som kanske upplevt traumatiska händelser tidigare i livet. Det är pojkar som använder dataspelen som en flykt från den verklighet de inte orkar med eller upplever att de inte kan kontrollera. Vi lever ju

i ett hårt samhällsklimat, där unga människor kan känna hopplöshet. Det är svårt att få jobb och svårt att passa in. I botten ligger ofta en depression. Dataspelen skapar en trygghet och en känsla av kontroll och odödlighet.

Hur tar man sig ur ett dataspelmissbruk?

– Man måste bli tillräckligt arg och känna att nu är det nog! Terapi fungerar, men kan ta lång tid. Dataspelen i sig är ju inte problemet utan bara ett symptom. I en annan tid hade de här männen kanske tagit till flaskan eller hittat andra sätt att kanalisera sin ångest.

MARIA ZAITZEWSKY

HUNDEN

– missbrukarens bästa vän?

Missbrukare och deras hundar väcker starka känslor. Maries hund Bim tar ansvar för matte och luktar henne i munnen för att ha koll. Tobbes hund Kiwi är en trogen följeslagare i vått och torrt. Ett är säkert: hunden är missbrukarens bästa vän.

TEXT: MARIA ZAITZEWSKY FOTO: ANITA JOHANSSON

■ **Det hörs inga** högljudda skall eller ivriga tassar mot golvet när dörrklockan ringer i den Stockholmslägenhet där Torbjörn Wahlström tillfälligt övernattar. Hunden Kiwi, en 6-årig schäfertik, är väluppfostrad och nosar bara försynt på oss när vi stiger på. Sedan lommar hon bort mot sängen i sovrummet.

Torbjörn är hemlös och bor lite här och där, mest hemma hos kompisar. I fyra år har han varit ren – även om han tagit ett och annat återfall. Han hoppas på en träningslägenhet, men än så länge har inget hänt. Att bo på härbärgen är inget alternativ när man har hund. De fyrfota vännerna är portförbjudna.

– Då får jag lämna bort min hund, och det vill jag inte. Hon ska vara med mig, säger Torbjörn, som har haft Kiwi sedan hon var valp. Kullen fick växa upp i ett vedskjul, där Torbjörn och hans dåvarande fru tillfälligt bodde. Mamman Rexona är i dag 10 år och är fortfarande med i bilden.

– Jag hade tagit hand om en kompis hund ett tag och kände starkt att jag ville ha en egen hund igen. Innan hade jag haft en schäferblandning och jag är dessutom uppvuxen med hund. Min pappa hade en schäfer och min fosterfamilj hade en dvärgcollie. Hundar är bra sällskap, det var därför jag skaffade Kiwi.

ATT HAN HAR VALT just schäfer förklarar han med att han gillar stora, kraftiga hundar som orkar mycket - i likhet med de flesta perso-

ner med missbrukarbakgrund. För vem har sett en missbrukare med en dvärgpudel?

Handlar det inte om en känsla av makt och skydd? Att skrämmas lite?

Torbjörn skakar på huvudet.

– Nej! Absolut inte. Det där är bara fördomar. Jag har Kiwi enbart som sällskap. För en missbrukare går hunden alltid i första hand, de flesta är oerhört välskötta. Även om jag inte har mat till mig själv, eller mår dåligt, så ser jag alltid till att köpa mat till Kiwi. En tia till en burk hundkäk hittar man alltid. Dessutom är hon med mig hela tiden, hela dagarna, hon är aldrig ensam som många andra hundar, säger Torbjörn, som till vardags säljer tidningen Situation Stockholm i förorten Hässelby. Också då är Kiwi med – och får både klappar och godis av förbipasserande. Omhuldad och bortskämd, javisst. Men någon försäkring för Kiwi har Torbjörn inte.

– Nej, det har inte blivit så. Men om något skulle hända henne så ser man ju till att skaffa fram pengarna på något sätt, även om det blir dyrt. Det måste gå.

Han menar att Kiwi har haft det bra under alla år med honom, även när han missbrukade heroin och amfetamin och ägnade dagarna åt att få tag i fixar. Han har suttit inne periodvis och då fick en kompis tillfälligt ta hand om hunden. Inte optimalt, men

»Hundar tänker ju inte som vi människor, de fördömer inte.«

en nödvändig lösning. Han har själv tagit hand om andras hundar vid behov.

Och han tror inte att Kiwi märkte någon skillnad på honom när han var påtänd – tvärtom.

– Hundar tänker ju inte som vi människor, de fördömer inte. De älskar husse eller matte oavsett hur de är. Och när man missbrukar så är man ju "normal" när man har droger i kroppen, det är när man har abstinens som man mår dåligt. Jag har aldrig slagit eller behandlat Kiwi illa. Jag har sett alkoholister som gapar och skriker på sina hundar. Men vi som missbrukar droger beter oss inte så, förklarar Torbjörn och klappar om Kiwi.

SÅ DRAR HAN SIG till minnes en man som gav horse till sin hund. Eller rättare sagt; hunden slickade i sig resterna av drogen, och blev speedad och aggressiv.

– Men det där är mest en myt, att missbrukare drogar sina hundar. Det händer sällan. Vi bryr oss om våra hundar. Och de far inte illa av att vi tar droger. Det är väl i så fall inte värre än när det supas i en vanlig familj. Jag har aldrig upplevt att Kiwi har sett på mig som annorlunda eller konstig när jag varit påtänd.

Han beskriver sin hund som gosig, kelsjuk och jättetrevlig.

– Hon är villkorslös kärlek för mig! ■

»Hon gillade inte stöket som blev när jag var påverkad. Hon tog ansvar för sig själv och drog, orkade inte vara med och följde ibland med andra för att slippa vara med mig.«

Puss och kel får Bim numera i massor.

■ **När 47-åriga Marie** Fornborn missbrukade alkohol och andra droger brukade hennes hund Bim sniffa henne i munnen – precis som en orolig anhängig. Luktade det alkohol drog hon sig snabbt undan.

– Hon gillade inte stöket som blev när jag var påverkad. Hon tog ansvar för sig själv och drog, orkade inte vara med och följde ibland med andra för att slippa vara med mig, säger Marie, som i dag är drogfri.

Bakom sig har hon ett livslångt missbruk av både alkohol och andra droger. Hon är uppvuxen i en förort söder om Stockholm och har periodvis levt utomlands. Hund har hon haft under nästan hela sitt vuxna liv.

– När jag var barn drömde jag om att ha en hund. Jag tänkte att när jag blir stor, då ska jag skaffa en. Mina första hundar hade jag

när jag bodde i Indien. Sedan har det fortsatt. Jag har haft både små och stora hundar. Bim är en blandning mellan schäfer och tollare. Hon är oerhört klok och har stark integritet. Hon går sina egna vägar. Men nu är hon gammal och orkar inte så mycket, säger Marie och stryker Bim över ryggen. Hunden vaggas fram, med åren lite satt i kroppen, men ändå pigg och vänlig och med uttrycksfulla bruna ögon.

MARIE BERÄTTAR INLEVELSEFULLT OM när Bim var valp. Då var hon vild och spattig, så till den milda grad att Marie funderade på om hon skulle orka ta hand om henne. Hon tror att hunden blev stressad av det liv hon levde. Mycket ute på nätterna, sova på dagarna. En massa spring hit och dit och ingen regelbundenhet i tillvaron. Men med tiden lugnade hon ner sig och blev en riktig klippa. ■

Dagar ute i det fria skapar starka band mellan Marie och Bim.

Genom åren är det hon som har haft stenkoll på sin matte. Marie har däremot brustit gentemot sin hund.

– Jag har väl inte alltid haft koll på min hund. Ibland har jag nästan glömt bort henne. Har upptäckt någon som spatserar bredvid mig och tänkt att visst ja, hunden. Men Bim har ständigt haft ett öga på mig. När jag levde med en man som misshandlade mig, flydde Bim eftersom hon var fäst vid honom också. Men hon väntade alltid troget på mig, säger Marie, som medger att Bim har sprungit bort ett antal gånger och förts till Hundstallet, där hon senare har hämtats.

Något som Marie i princip aldrig har slarvat med är mat till Bim.

– Där har jag tänkt mer på henne än mig själv. Men mina barn har också hjälpt till.

VETERINÄRVÅRD HAR LYCKLIGTVIS INTE behövts. Men helt nyligen opererades Bim för en godartad tumör. För Marie var det självklart

att kosta på en operation, trots att hunden är gammal. För Bim är en sann vän, som finns där i vått och torrt.

– Missbrukare har ofta svårt att knyta an till människor. Därför är det många som skaffar hund. Det blir någon att slösa sin kärlek och omsorger på. Själv har jag aldrig haft en hund som skydd och jag upplever att de flesta missbrukare skaffar hund i första hand som sällskap, funderar Marie.

Men att livet med en missbrukare skulle vara en dans på rosor för hunden köper inte Marie.

– Självklart mår inte en hund bra av att leva med en missbrukare. Bim har tagit illa vid sig när det har varit skrik och bråk och dragit sig undan folk. Det är uppenbart att hon lider av att se mig påverkad. Och nog har jag behandlat henne illa många gånger. Suttit på krogen hela dagen, med Bim uttråkad liggande vid mina fötter. Nu i efterhand kan jag tänka att herregud, hur kunde jag? ■

FAKTA / FORSKNING

Ulrika Ek med hunden Bella, en typisk "missbrukarhund" blandning Mastiff/Rottweiler/Schäfer.

FOTO: MARIA ZAITZEWSKY

»Missbrukare har ofta svårt att knyta an till människor. Därför är det många som skaffar hund.«

KAN MAN INTE ta hand om sig själv, ska man inte heller ta hand om ett djur. Det anser hundpsykologen Anders Hallgren. Han är dock noga med att poängtera att man aldrig kan generalisera. Visst finns det missbrukare som tar väl hand om sina djur. Men de är få. Och flertalet skaffar hund som skydd i en farlig värld, inte som sällskap.

– Det blir ett ensidigt förhållande där hunden ger oerhört mycket men får lite tillbaka. Hundens väl och ve kommer knappast i första rummet när suget efter knark kommer. En missbrukare är en i grunden deprimerad människa. Det gör att det sällan blir lek och vanligt umgänge med hunden. Djuret får bara hänga med, säger Anders Hallgren och understryker att hundar mår mycket dåligt av kraftiga humörkast, slag, gap och skrik.

– En narkoman som snedtänder kan i affekt sparka till sin hund. Man tar ut sin aggressivitet på den som är värnlös, hunden, säger Anders Hallgren.

En hund som aldrig blir hörd blir stressad. Symptomen kan vara apati och en förlorad initiativförmåga. Många hundar blir dessutom auktoritärt uppfosttrade av sina ägare, vilket resulterar i en hund som lätt blir aggressiv mot andra hundar.

TILL HUNDSTALLET I Stockholm kommer ett stort antal hundar vars ägare har missbruksproblem. Ungefär var tredje hund

är omhändertagen på grund av vanvård. Största problemet är eftersatt vård.

– Nittionio procent av de hundar vi får in har problem med öronen. Infektioner, sår, skador. Många har dåliga tänder. Missbrukare tar sällan sina djur till veterinären, konstaterar Ulrika Ek, verksamhetsansvarig på Hundstallet.

Hon ser främst två typer av missbrukarhundar. Å ena sidan den "klassiska" schäfern eller schäferblandningen och å andra sidan pitbull/amstaffblandningar. Pitbull har blivit allt vanligare bland yngre, småkriminella killar.

– Många av dessa hundar har aldrig blivit ompysslade, tvättade och vårdade. Av den orsaken kan de bli väldigt aggressiva om vi försöker tvätta dem till exempel. De är opålitliga och måste därför ofta avlivas.

MEN ALLT ÄR inte nattsvart i en missbrukarhunds liv, menar Ulrika Ek.

– Hundarna är ofta mycket socialt tränade och vana vid att vistas i alla sorters miljöer. De är med husse eller matte hela dagarna och tillbringar mycket tid i friska luften. I bästa fall är hundägaren mån om sin hund och älskar den högt. Hundar som lever med missbrukare har ofta en kortare livslängd och lever ett mer intensivt liv. Men det innebär inte nödvändigtvis att det är ett dåligt liv. ■

Skolplanscher med nyktert budskap

TEXT: MICHÉL CARLSSON FOTO: URBAN ORZOLEK

■ **STOCKHOLM SKOLMUSEUM** Fram till sextioalet var Stockholms Frihamn Sveriges näst största hamn. Numer är godshanteringen från fraktfartyg försumbar jämfört med storhetstiden. Kvar finns de vackra hamnmagasinen i tegel som ligger utsträckta längs med kajkanten. De har idag fått nya funktioner som konsthallar och produktionslokaler för film och teve. I ett av magasinerna förvarar Stockholms stadsmuseum sina samlingar. De upptar flera stora våningsplan med bland annat mängder av tapeter, kakelugnar och dörrar som tillvaratogs i samband med den rivningsvåg som drabbade många äldre hus i Stockholms innerstad under 1950- och 1960-talen.

Sedan några år tillbaka har även Stockholms skolmuseum sina samlingar här. De är deponerade längst ned i magasinets källarvåning. För att ta sig ner dit måste man åka en av de gamla stora godshissarna som fortfarande är i bruk. I källaren finns inga fönster som släpper in dagsljus. Den långa korridoren med grå brandsäkra ståldörrar lysas upp av det bleka skenet från lysrörelsen i taket. Här och var skymtar delar av olika samlingar fram, skyltar med gyllene kringlor av trä från sedan länge nedlagda bagerier samsas med tunga slitna träpor-tar.

BJÖRN CURMAN ÄR ANTIKVARIE och ansvarig för Stockholms skolmuseums samlingar. Arbetsdagarna tillbringar han mest nere i magasinets källare där han registrerar alla föremål i en databas. De grå arkivhyllorna är fullmatade med hyllmetrar av uppstop-pade djur, skolteckningar, jordglober och annat som använts i skolundervisningen. Sammanlagt hyser samlingen närmare 22 000 föremål från det tidiga 1800-talet och framåt. I ett par år har han suttit och registrerat föremål och han räknar med att det tar sex till sju år ytterligare innan det blir klart.

– Jag fyller sextio i år och jag hade tänkt bli klar innan jag går i pension, säger han.

Björn är från början utbildad bildlärare men fick en förfrågan i början på 80-talet om han kunde tänka sig att arbeta på det

då relativt nystartade Stockholms skolmuseum. Inledningsvis var arbetet mest inriktat på att samla in föremål. Många skolor genomgick under den här tiden omfattande renoveringar och allt gammalt skolmaterial som samlats på vindar och i källare skulle kastas om ingen tog hand om det.

Som bildlärare är Björn speciellt stolt över samlingen av skolplanscher. Museet har runt sextusen planscher vilket gör den till Sveriges och en av världens största samlingar. Skolplanschererna började användas i undervisningen ungefär samtidigt som folkskolan introducerades på 1840-talet.

De var praktiska att använda vid en tid då det inte fanns några illustrerade läroböcker.

– Bilder har man alltid strävat efter att använda eftersom de är väldigt pedagogiskt, säger Björn.

DET TIDIGASTE SKOLPLANSCHERNA IMPORTERADES från Tyskland, men efterhand startade en inhemsk produktion. Från början var det dåvarande skolöverstyrelsen som gav etablerade konstnärer i uppdrag att illustrera planscher. Ofta var det hela serier med exempelvis växter och djur som skulle illustreras och ett uppdrag kunde löpa

»Bilder har man alltid strävat efter att använda eftersom de är väldigt pedagogiskt.«

över flera år. En konstnär som kontrakterades i slutet på 1800-talet var Bruno Liljefors som hann måla några få planscher innan han tröttnade. Vid tiden för sekelskiftet nådde skolplanschererna sin höjdpunkt tycker Björn.

– Tyskarna var enastående när det gällde att illustrera skolplanscher och störst i Europa. De är helt fantastiska, säger Björn och pekar på en plansch föreställande dadelockande beduiner vid en oas.

En av Björns egna favoriter bland illustratörerna är tysken Max Richter som emigrerade till Sverige på 1930-talet. Max Richter var lite egen och målade enbart växter och fjärlar.

GENOM SKOLPLANSCHERNA FICK SKOLBARNEN lära sig såväl svenska som främmande länders djur och växter. Vid en tid då det var ovanligt med utlandsresor fick många elever sin kanske enda bild av andra länder och folkslag via planscher. Ofta var dessa exotiskt framställda, ibland även med en rasistisk ton. De historiska planschererna skildrade vikingarnas härjningar och de svenska kungarnas heroiska krigståg. Tidigt började man även använda skolplanscher i sedelärande syfte. Renlighet och kroppshållning var viktiga teman och så även alkoholbrukets konsekvenser.

De äldsta alkoholplanschererna i samlingen är en svit från 1930-talet. Att de kom just vid denna tid kan förmodligen kopplas samman med framväxten av folkhemrörelsen. Dess ambition var att utbilda arbetarklassen och ge den möjlighet att studera.

Det är inte någon konstnär som illustrerat alkoholplanschererna utan snarare en reklam- eller serietecknare. Stilen har påtagliga likheter med exempelvis Biffen och Bananen, en omåttligt populär serie som skapades vid denna tid. Planschererna visar den försämrade fysiska prestanda den får som brukar alkohol. Då många elever senare skulle arbeta inom industrin där det krävdes fysisk styrka var andemeningen i budskapet inte svår att förstå.

Planschen "Varför blev pojken påkörd?" tar upp rattonykterhet. Trots att kampanjer mot rattonykterhet bedrivits sedan 1920-talet kom ingen lagstiftning förrän 1951. En av de yngsta skolplanschererna i samlingen är från 1970-talet och är nog snarar ett plakat än en skolplansch med en tydlig känsla av tidens vänsterrörelse. Här får alkoholf flaskorna sällskap av en narkotikaspruta, tabletter, en haschpipa och kontaktlim. Den etablerade alkoholkulturen ifrågasätts genom den retoriska

frågan: "Vad är det egentligen för skillnad?", vid sidan av en bild på ett vindrickande äldre par som fördömer de skrälande ungdomarna.

Nu är det länge sedan det hängdes upp skolplanscher i klassrummen. Med diabiliden, tevens och datorns intåg i skolan blev de överflödiga och förpassades till mörka skrubbar för att sedan utrangeras. Som tur är har en del räddats till eftervärlden och räknas nu som en viktig del av vårt moderna kulturarv. ■

Visir Bio i Leksand blev årets biograf inom Våra Gård

IDÉDAGAR Den 6-8 november var det film- och idédagar i Rimforsa i Våra Gårdars regi. Här samlades ett 50-tal deltagare från olika håll, både geografiskt och från olika aktörer; såväl representanter från

kommuner som filmfestivalarrangörer. Bland annat kom deltagare från Tännäs, som haft en årlig filmfestival sedan 1991. Under helgen diskuterades digitaliseringen av Våra gårdars biografier och hur det

blir med det statliga stödet; finns det andra finansieringsmöjligheter? Man diskuterade också begreppet kvalitetsfilm och hur man tolkar det. "Ett svårt begrepp" menar Lars Gillergård på Våra Gårdar som

konstaterar att man kunde enas om att kvalitetsfilm betyder bra film samt ett varierat utbud. Visir Bio i Leksand utsågs till årets biograf inom Våra Gårdars biokedja och är alltså den bästa just nu av Våra

Ärligt om systrars konflikt

Sånt man bara säger
Helen von Zweigbergk
Norstedts

BOK Susanne har bestämt sig för att börja ett nytt liv, helt på sina egna villkor. Efter att hon förlorat jobbet och börjat känna sig alltmer fjärrad från familjelivet med man och tre styvbarn, bestämmer hon sig för att sticka ifrån alltihop. Hon flyttar till lantstället, tar dagen som den kommer och äter enbart sådant som hon är sugen på.

Lugnet varar tills lillasyster Louise ringer med ett önskat förslag. Louise är i knipa – som vanligt – och behöver Susannes hjälp. Hon behöver någon som kan ta hand om hennes femtonårige son Jonas medan hon ska "fixa upp i sitt liv".

Det finns inte så mycket att sätta emot. Susanne och Jonas blir sammanfösta mer eller mindre emot bådars vilja. För trots att Susanne tycker att lillasystern oftast ställer till oreda och är allmänt otacksam, så är hon hennes första och sannaste kärlek. Susanne skulle göra vad som helst för att få ordna upp sin systers situation. Det är ju så det alltid har varit. Storasystern, den duktiga, har bistått med råd, hjälp och styrka i alla sina relationer. I utbyte tycker hon sig ha mött omätliga behov, men knappast kärlek.

Tiden går och Louise hör inte av sig. Vad håller hon egentligen på med? Till slut vet Susanne ingen annan råd än att ta med sig Jonas för att

"Fruktansvärt skrämmande" är betyget på denna skräckfilm helt utan monstereffekter.

PARANORMAL ACTIVITY

Amerikansk skräck av debutanten Oren Pelis. Med Micah Sloat, Katie Featherston och Mark Fredrichs

FILM Katie har sedan barnsben av och till hemsökt av en demon. Nu, när hon flyttat ihop med sin pojkvän Micah i en helt vanlig villa i San Diego, har konstiga saker börjat hända. Kranar sätts på och stängs av, nycklar förflyttar sig på egen hand och Katie har en otäck förnimmelse av att huset är hemsökt - och att det är hon som är katalysatorn. Paret beslutar sig för att installera en kamera i sovrummet för att filma eventuella paranormala aktiviteter under nätterna. Micah filmar även dagtid, vilket så att säga blir till lågbudgetfilmen vi tittar på. Känslan är dokumentär. Handkameran är skakig och förmedlar en kuslig autenticitet, vilket förstärks av det faktum att amatörskådespelarna spelar sig själva i filmen. De första nätterna är relativt lugna. Men snart börjar minst

sagt obehagliga saker att hända och höras i huset. Steg, dunsar, dörrar som rör sig och iskalla vindpustar som sveper in i sovrummet. Micah försöker ta det hela med en klackspark och försäkrar sin allt räddare flickvän att han kommer att driva demonen på flykt. Att dra in en exorcist tror han inte är någon god idé och Katie går tillfälligt med på det, i hopp om att blidka demonen. Men allt blir förstås bara värre och till slut är Katie helt förstörd av sömnbrist och ordlös skräck. "Paranormal activity" är tveklöst bland det otäckaste och bästa som visats på bio i skräckfilmsgenren. Helt utan monstereffekter, men med ett gästkrämmande obehag som anas, men inte syns, satt åtminstone jag som fastnaglad i biostolen. Helt lysande – och fruktansvärt skrämmande.

MARIA ZAITZEWSKY

söka reda på henne. De behöver en gång för alla reda upp vad det är som gått snett emellan dem. De måste tala ut.

Dialogen mellan huvudper-

sonerna är romanens främsta styrka. Deras ständiga tjafsande känns äkta och de återkommande överdrifterna och missförstånden är plägsamma

att ta del av. De båda systrarna är lika goda kålsupare, lika irriterande, självömkande och döva för den andres behov.

RAGNI SVENSSON

ars biokedja 2009

Gårdars cirka 70 biografer. Filmvisning blev det förstås också under helgen; bland annat såg deltagarna en mexikansk roadmovie, "Sin nombre" som kommer på bio snart samt en film om delfiner. Dock

ingen sockersöt sådan, utan med en svidande kritik mot behandlingen av de delfiner som föds upp i en vik i Japan för att sedan transporteras till delfinarium världen över.

MARIA ZAITZEWSKY

INTERIÖR FRÅN VINNANDE VISIR BIO I LEKSAND.

Korrekt om ensamma själar

Primtalens ensamhet
Paolo Giordano, Forum

BOK Mattia och Alice är varandras bästa vänner. Två ensamma själar som har funnit varandra. De är femton år när de först träffas, men bär båda redan på erfarenheter som gör dem till främmande fåglar i sin omgivning.

Alice anstränger sig förtyvlat för att passa in. Hon försöker ta sig igenom tonårsvärldens stränga nålsöga, dock utan att lyckas. Mattia gav upp sådant för årtal sedan, när han var sju år och lämnade sin syster ensam i parken för att gå på kalas utan henne. Han är präglad av den skuld som kletade sig fast vid honom där och då, och som kanske aldrig kommer att släppa.

Alice och Mattia längtar efter att mötas, men vet inte

FOTO: SIMONE MOTTURA

Paolo Giordano med sin debutroman Primtalens ensamhet.

hur de ska bära sig åt. Mattia, som är skolans ljus, tänker att de är som primtalstvillingar. Två primtal som skiljs åt av ett jämt heltal och därför aldrig riktigt når fram till varandra, trots att de är så nära.

I sitt hemland Italien betraktas författaren Paolo Giordano som något av ett stjärnskott.

Hans debutbok Primtalens ensamhet utkom på italienska förra året har redan sålts i

över en miljon exemplar samt vunnit det prestigefyllda priset Premio Strega. Giordano är ung, bara 27 år, och doktorerar i teoretisk fysik vid universitetet i Turin.

Upplägget i Primtalens ensamhet är lovande och jag sträckläser boken i hopp om djupare förståelse för de märkliga karaktärerna och deras vända. Tyvärr finns där något som tar emot.

Språket är korrekt och utan konstigheter, konkret som en matematisk formel. Ett klanderfritt berättande som säkert skulle ha passat för en annan typ av historia. Denna berättelse, som vill beskriva längtan, mörka hemligheter och den omöjliga kärlekens frustration, förmår inte gestalta det fullt ut.

RAGNI SVENSSON

MISSA INTE

1 FILM "Så olika", en komedi om kärlek registrerad av Helena Bergström. I handlingens centrum står systrarna Lotta och Sanna. Lotta är en fränskild, framgångsrik politiker, Sanna jobbar på teve och drömmer om kärleken. Bra skådespelare, bra driv och mycket värme i den här småputtrigt trevliga komedin med allvarliga stråk.

2 KONST Sveriges mest kände konstnär Ernst Billgren är alltid aktuell. Just nu arbetar han med en svit tavlor som travestierar Finlands mest kända konstverk. Han har också kommit ut med boken "Prinsen på Lindholmen" (bokförlaget Langenskiöld), en självbiografi som utspelar sig under en enda dag 1982.

3 UTSTÄLLNING Riksställningars internationella konstbiennial på turné. Sju konstnärer från den internationella samtida konstscenen har valts ut för vandringsutställningen som inleds våren 2010. "What a wonderful world", som utställningen heter, avser omfamna det breda spektra av vad det innebär att vara människa.

HALLÅ DÄR SUSANNA ALAKOSKI, AKTUELL MED PJÄSEN "SVINALÄNGORNA"

Alakoski på turné med Riksteatern i Sverige och Finland

Hur känns det att premiären i Sverige äger rum i din hemstad Ystad?

Jag är spänd. Boken och pjäsen tar upp känsliga ämnen som är besvärande för människor och jag har förstått att det har funnits motstånd i Ystad. Men salongen blir fullsatt och det visar att det

finns kraft i saker som man inte gärna talar om. Det känns fantastiskt att min bok ger ringar på vattnet, att barns utsatthet lyfts upp. Det är ju kulturens uppgift.

Vad gör "Svinalängorna" till en bra pjäs?

Jag skriver i scener och skulle gärna ägna mig åt dramatik. På så vis var boken lätt att göra om till en pjäs. Regissören Michaela Granit har dessutom lyft fram och förstärkt det psykodeliska i boken, vilket jag

tycker är bra. Den får ytterligare dimensioner och mer kött och blod genom hennes gestaltning.

Varför kopplas studiecirklar och Rädda Barnen till pjäsen?

Det är optimalt att kulturen förs över till ett mer verkligt plan och att man utnyttjar de känslor som pjäsen väcker. Förhoppningen är att skapa en debatt kring alkohol och barns utsatthet och att få människor att börja prata om det skamliga.

Hur har "Svinalängorna" mottagits i Finland?

Jättebra. Publiken har varit väldigt entusiastisk. Att jobba över språk- och landsgränserna på det här viset är spännande. Skådespelarna har rent konkret fått känna den språkförbistring huvudpersonerna känner i boken och i pjäsen. Några av skådespelarna kunde ingen svenska från början. Men pjäsen spelas på svenska, med lite finska inslag

MARIA ZAITZEWSKY

"Jag blir orolig när jag läser i DN att IOGT-NTO inte längre tror att det hjälper att åka runt i skolor och prata om alkohol", skriver Helene Sigfridsson. Hon menar att nykterhetsrörelsen behövs mer än någonsin i skolorna.

Vi behövs i skolan

AV HELENE SIGFRIDSSON

Det har börjat bli en allmän sanning att allt förebyggande arbete som rör tonåringar ska gå genom föräldrarna. Gamla klassiska UNF-metoder som bygger på att unga påverkar andra unga, är inte tillräckligt beforskade och därför inte längre särskilt trendiga. Nog för att man ska hålla sig uppdaterad om forskningsrön, men man kommer långt med sunt förnuft och väl beprövad erfarenhet också.

Det finns kommersiella intressen i att unga ska dricka sprit. Därför räcker det inte enbart att jobba med föräldrarna om man vill skjuta upp ungas alkoholdebut eller minska deras drickande.

I ungas vardag finns massor av kanaler som skickar ut budskap som säger att det är coolt att dricka. Du blir cool med sprit.

För några år sedan drev UNF projektet Sanning och konsekvens. Projektet granskade mediernas vinkling av alkohol. Man hittade många exempel i bland annat Veckorevyn, Slitz, Solo, Aftonbladet och Expressen som skildrade sprit på ett positivt sätt. Projektet undersökte också tv-program som riktade sig till ungdomar, som Paradise hotel med sändningstid 18.20, och såg hur man glorifierade alkohol i varje avsnitt.

Det var då. Sedan dess har det hänt en del. Nu finns det ännu fler kanaler som kommunicerar med ungdomar, dygnet runt, var som helst. På bussen, i skolan, i sängen innan man ska somna, kan man läsa bloggar och håll koll på vad andra gör. På bloggarna kan man se unga, tjejer och killar på fester, med drinkar. De lägger ut sina bästa bakistips. Det finns bloggare som inte ens fyllt 18 men som ändå sitter med cigarett på i stort sett varje bild.

ILLUSTRATION: RURIK ZAITZEWSKY

»Man kan tala och visa på alternativ till att dricka. Man kan tala om bloggarna och spriten, man kan utse nyktra bloggambassadörer och ha grymma nyktra fester för bloggare. UNF borde vara i alla skolor, alla dagar och prata nykterhet.«

Jag önskar att vi kunde dra igång ett nytt Sanning och konsekvens, som också granskar den digitala världen. För även om andelen alkoholkonsumenter bland unga minskar, och det är en trend som hållit i sig i över tio år, så är det viktigt att tonåringar får se andra bilder av att vara ung och cool än de som har med sprit eller cigaretter att göra.

Därför blir jag orolig när jag läser i Dagens Nyheter att IOGT-NTO inte längre tror att det hjälper att åka runt i skolor och prata om alkohol. Man vill enbart satsa på förebyggande åtgärder via föräldrarna.

Jag tror att samtal med unga om alkohol och droger behövs mer än någonsin. Att bara vända sig till föräldrarna räcker inte. Unga är egna individer som fattar beslut på egna grunder, och där det är rimligt att tänka sig att vad de ser att andra gör också påverkar deras egna val.

Att vuxnas alkoholkonsumtion dessutom ökat dramatiskt under samma tid som unga minskat sin, visar att föräldrar inte alltid är de bästa förebilderna när det kommer till sprit.

Min slutsats är att unga trots allt är duktiga på att stå emot sprit och knark. Kanske är det rent av för att de har erfarenheter hemifrån av föräldrar som dricker för mycket.

Det betyder inte att vi måste tala med unga. Bäst på det är när ungdomar talar med varandra. UNF behövs supermycket i skolorna.

Man kan tala och visa på alternativ till att dricka. Man kan tala om bloggarna och spriten, man kan utse nyktra bloggambassadörer och ha grymma nyktra fester för bloggare. UNF borde vara i alla skolor, alla dagar och prata nykterhet.

IOGT-NTO-rörelsens erfarenheter av att granska alkoholindustrin är en bra väg att gå om man på riktigt vill att tonåren ska vara en tid utan alkoholglorifierade budskap. ■

GENERALSEKRETERARE, NYKTER MEN ALDRIG UNFARE

Helene Sigfridsson skriver själv i sin presentation att hon "varit ung, lärare, alkoholkonsument och bloggare,

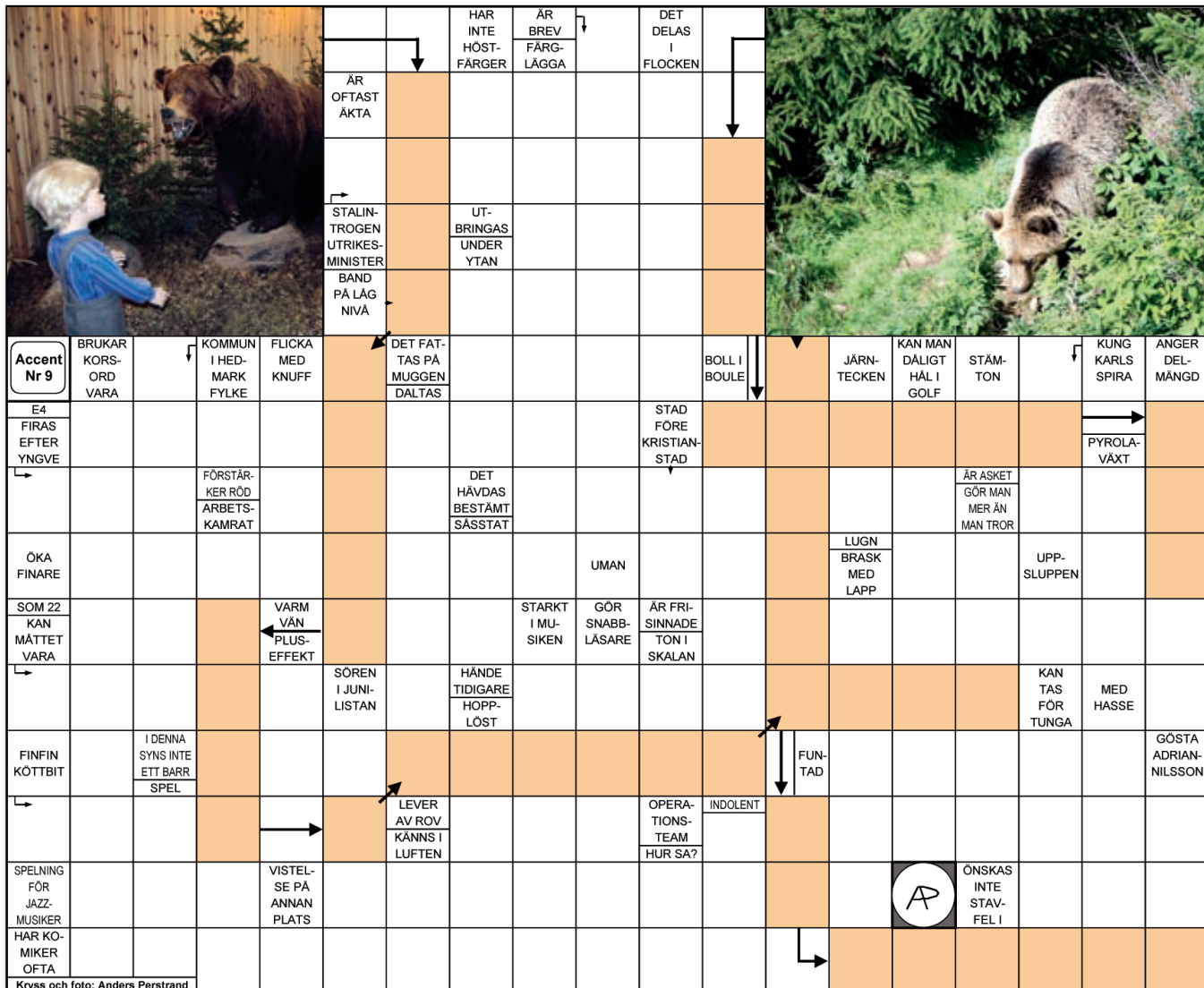
men aldrig UNFare". Idag är Helene Sigfridsson nykter och riksdagskandidat för Miljöpartiet och arbetar

som generalsekreterare för organisationen Makalösa Föräldrar, vars huvudsyften är att samla och stärka ensam-

föräldern och att synliggöra ensamföräldraskapet.

HELENE SIGFRIDSSON

KORSORD NR 9 2009

MILJONLOTTER ATT VINNA. Tre lotter vinner förstapristagaren, en lott vardera får de tio som närmast har tur i dragningen. Skicka in lösningen till Accent, Box 12825, 112 97 Stockholm, senast 15 december 2009. Märk kuvertet Kryss 9/2009.

NAMN

ADDRESS

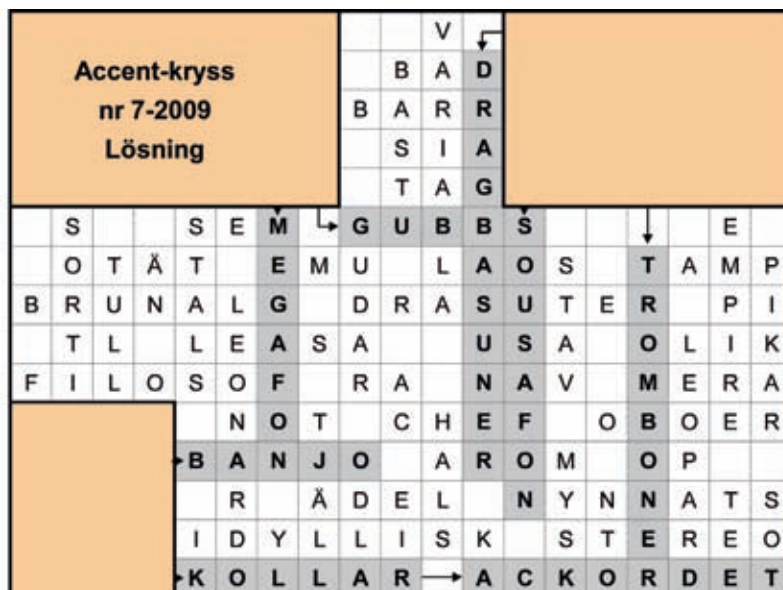
POSTADDRESS

VINNARE NR 7 2009

FÖRSTA PRIS, tre Miljonlotter: Britt Möller.

SIDOVINSTER, varsin Miljonlott: Sonja Söderberg, Bollebygd, Ingeborg Ericsson, Jönköping, Stina Arbin, Sävsjö, Eivor Lindberg, Västerås, Ivar Carlström, Vidsel, Else-Maj Fransson, Hallstavik, Benny och Maria Olsson, Hammarby, Hallstavik, Göran Ehn, Vara, Erling Lundgren, Backe, och Evy Larsson, Tierp. Accent gratulerar!

LÖSNING NR 7 2009

Europa har flest producenter och konsumenter av alkohol i världen. Därför behövs folkrörelselobbyisterna i Bryssel, som genom åren gjort sig kända i EU-maktens korridorer. Varje månad knackar de på hos ett par parlamentariker.

■ **BRYSEL** När folkrörelselobbyisterna från IOGT-NTO målmedvetet stegar genom EU-parlamentets ändlösa, grå korridorer är det många kostymer och dräkter som vänder sig om. Gruppen syns och märks – lobbyisterna är numera välkända för sitt engagemang och sin enträgna vana att månad efter månad, år ut och år in de senaste fem åren, träffa parlamentariker och framföra tankar, idéer och förslag.

Sammantaget har 120 lobbyister kommit och gått i parlamentsbyggnaden. Och arbetet har gett resultat. Den kamp som nykterhetsrörelsen för i Bryssel har fått gehör inom olika organisationer och i riksdagspartierna.

IOGT-NTO har sannolikt bidragit till att alkoholfrågan numera sorterar under folkhälsa och inte jordbruksprodukter, och att diskussioner om införselkvoter och ungdomars drickande har kommit upp på agendan. Allt fler europeiska länder har börjat inse att alkoholen är ett hot mot folkhälsan.

På andra sidan sitter bryggarna, som har ett starkt fäste i Europa och som förstas försvarar alkoholen med näbbar och klor. Mitt i denna ormgrop befinner sig alltså folkrörelselobbyisterna.

VARJE MÅNAD BESÖKER en ny grupp om 3-5 personer NBV/IOGT-NTOs kontor på rue van Campenhout 22 och lotsas med politiske sekreteraren Hjalmar Johannessons och konsulenten Sanna Odins hjälp till parlamentet och maktens korridorer.

Den här höstdagen ska gruppen - Vidar Aronsson från UNF samt Axel Linné och

Folkrörels

Parlamentarikern Cecilia Wikström (FP) tillsammans med folkrörelselobbyisterna Vidar Aronsson,

Olle Andersson – få träffa nybakade parlamentarikern Cecilia Wikström (FP) samt Åsa Westlund (S). Lobbyisterna är taggade och spända. Cecilia, som är först ut, tar vänligt och intresserat emot gruppen. Hon är inte så insatt i alkoholfrågan, men tycker den är viktig och är beredd att jobba

med den i sin partigrupp. Som före detta fängelsepräst har hon sett alkoholens baksidor. Hennes engagemang och värme är de egenskaper som fått Hjalmar och Sanna att vilja föra ett samtal med henne och presentera IOGT-NTOs visioner.

Att kämpa i motvind med motsträviga

elobbyn

Johannes Hjalmarsson, Axel Linné, Olle Andersson och Susanna Odin.

FOTON: MARIA ZAITZEWSKY

parlamentariker är inte IOGT-NTOs uppgift, utan snarare att fånga upp och bearbeta dem som är öppna för samtal och som är nykterhetsrörelsens "vänner". Innan det halvtimmeslånga mötet är avslutat är det, enligt Sanna Odin, viktigt att befästa det man kommit fram till i form av fram-

tida gemensamma projekt eller planer; ett seminarium, en utställning eller kanske ett nytt möte längre fram? På så vis garanterar man ett fortsatt samarbete och förhoppningsvis nya landvinningar.

MARIA ZAITZEWSKY

maria.zaitzewsky@iogt.se

FAKTA/SÅ FUNGERAR EU

Fem gemensamma institutioner

- Europeiska kommissionen
- Ministerrådet
- Europaparlamentet
- EG-domstolen
- Europeiska revisionsrätten

Kommissionen

- Arbetar på uppdrag av hela EU
- Ska ta tillvara EUs gemensamma intressen
- Uppdrag: ensam initiativrätt till lagförslag, verkställande organ, övervakande funktion, förvaltar EUs budget

Parlamentet

- Folkvalt, 736 ledamöter, 18 svenska ledamöter
- Viss lagstiftande makt
- Kontrollfunktion

Ministerrådet

- EUs högsta beslutande organ
- En minister från varje land
- Roterande ordförandeskap

Cecilia Wikström positiv till sänkta införselkvoter

Cecilia Wikström (FP) är ny på jobbet som EU-parlamentariker. Med hennes bakgrund som präst och alkoholmotståndare ser IOGT-NTOs folklobbyister henne som en möjlig samarbetspartner. Det blir ett engagerat och varmt möte.

Sanna: Vi har fått nya konsumtionsmönster i Sverige, det är lite antingen eller. Några dricker tyvärr mycket mer. Men vi har fått fler nykterister.

Cecilia: Fantastiskt! Men vi har ju fört en restriktiv alkoholpolitik. Det tycker jag är bra.

Vidar: Det tråkiga är att medan ungdomars drickande går ner, så dricker unga män mer och mer.

Cecilia: Men hur kan det hända?

Vidar: Tja, man har ju fokuserat väldigt mycket på ungdomssupande, men glömt gruppen unga vuxna.

Cecilia: Jo, det dricks mycket till vardags, det gör det. Mina väninnor kör med bag-in-box och jag ser ju hur snabbt vinet försvinner. Jag tycker det är viktigt att prata om bag-in-boxkulturen som sprider sig. I mitt hem är bag-in-box förbjudet! Men jag tycker också att införselkvoterna är en viktig fråga. Min personliga uppfattning är att man inte bör kunna ta med sig mer än man kan bära i sina båda händer, även om mitt parti anser att en halvering räcker. Här nere i Bryssel flödar alkoholen, det är alkohol på alla tillställningar. Helt otroligt.

Sanna: Dagens införselkvoter bidrar ju helt klart till en ökad tillgänglighet, så är det.

Cecilia: Jag tycker att ni gör ett fantastiskt jobb. Men har ni fortfarande krav på att man måste vara helt nykter för att vara medlem? Det tycker jag är dumt, många vill ju kunna skåla i ett glas champagne då och då. Med ett mer flexibelt medlemskap skulle fler känna sig delaktiga i nykterhetsrörelsen, långsiktigt tror jag att det skulle löna sig. Kanske skulle en vänförening vara något?

MARIA ZAITZEWSKY

»Man måste vara stresstålig och flexibel eftersom det är ständiga schemaändringar och en väldigt skev arbetsbelastning.«

JOHANNES
HJALMARSSON

FAKTA/ EU OCH ALKOHOLEN

Varje år orsakar alkoholen i EU:

- 7,4 procent av all ohälsa och för tidig död
- 115 000 dödsfall
- 10 000 dödsfall på grund av rattnykterhet
- 9 miljoner barn till missbrukare
- 60 000 barn föds med undervikt

- 2 000 mord
- Alkoholrelaterade skador: 125 miljarder euro per år
- Tre av fyra monopol har försvunnit
- Alkoholreklam har tillåtits
- Alkoholkonsumtionen har ökat med cirka 20 procent

Nyktert Bryssel-kontor firar 10 år

■ **UNDER** tio år har nykterhetsrörelsen haft kontor i Bryssel. Det måste såklart firas med ett mingelparty som gick av stapeln den 13 oktober. Ett trettiotal personer kom och gick, skattade, pratade, minglade, nätverkade, drack "bubbel" och åt Sverigesmakande tilltugg; lax, köttbullar, tunnbrödsrullar och mycket annat. Här fanns bland andra EU-parlamentarikern Anna Hed, representanter från Eurocare, IOGT-NTos ordförande Anna Carlstedt samt UNFs ordförande Vidar Aronsson. På plats fanns också Peter Moilanen, Brysselkontorets första EU-konsulent 2004-2007, som när kontoret invigdes för tio år sedan avböjde att resa ner.

– Jag tyckte att det var slöseri med pengar att åka ner och såg inte riktigt

vad nykterhetsrörelsen hade i Bryssel att göra. Vid femårsminglet hade jag helt ändrat uppfattning, säger Peter Moilanen som i dag ser stora vinster med folkrörelselobbyisternas närvaro. Att varje månad skicka ner ett par medlemmar som på en och samma gång får lära sig om EU och alkoholen och får träffa parlamentariker som de kan påverka direkt, är genialt.

–Vi sticker ut och många parlamentariker vänder sig numera till oss och ber om underlag och information. Det är uppenbart att vår närvaro gör en skillnad. Genom att hålla i seminarier, utställningar och bjuda in till sådana här mingel gör vi oss än mer synliga. Här i Bryssel är konkurrensen om uppmärksamheten hård och det gäller att hålla sig framme på många olika sätt.

MARIA ZAITZEWSKY

Nätverkande och våfflor vardag för politiske assistenten Johannes Hjalmarsson

Du är ganska ny som politisk sekreterare för Bryssel-kontoret; hur känns det?

Det är spännande och en upplevelse att få arbeta i Bryssel. Men man måste vara stresstålig och flexibel eftersom det är ständiga schemaändringar och en väldigt skev arbetsbelastning. Vissa veckor jobbar jag hela tiden, andra är det lugnare.

Varför sökte du jobbet?

Jag har velat söka i flera år, men eftersom jag har utbildat mig till arbetsterapeut har det inte blivit läge förrän nu. Tidigare har jag jobbat mycket inom UNF och jag ser det här som en utmaning och en erfarenhet.

Vad gör du?

Jag håller kontakt med parlamentariker och deras assistenter, arrangerar möten, bygger nätverk och försöker skapa plattformar med

andra organisationer som jobbar med samma frågor som vi. Jag tillbringar en hel del tid på kontoret men är också mycket ute på stan. Vi är en grupp som jobbar här som brukar träffas på söndagar och gå på museum.

Vad tycker du om Bryssel?

Det är en skön stad, där det händer mycket hela tiden. Man är ju bokstavligen i händelsernas centrum och springer lätt på parlamentariker på stan. Det känns spännande. Staden är uppdelad i två delar kan man säga. Den övre, där parlamentet och kommissionen sitter. Där är det modernt och fint. I den nedre "äldre" delen är det enklare och folkligare. Men charmigt. Favoritplatsen är Grand Place, stora torget.

Hur känns det att ofta bära kostym?

Bara bra, tack! Jag har lite den stilen privat också. Jag gillar propera kläder.

Vad är det bästa med jobbet?

Att man är i händelsernas centrum och att man lär sig något nytt hela tiden.

Det sämsta?

Att jag inte träffar min flickvän så ofta som jag skulle vilja.

Talar du franska?

Lite. Men jag lär mig. Vi som jobbar här får gå på språkkurs. Fast man klarar sig bra på engelska också. Åtminstone i de kvarter jag jobbar.

Ge några konkreta tips på vad man ska tänka på när man jobbar i Bryssel.

Skapa personliga kontakter, det gagnar både IOGT-NTO och dig som privatperson. Stressa inte, det mesta löser sig. Upplev Bryssel. Och ät mycket våfflor!

MARIA ZAITZEWSKY

DUKTIGA VÄRVARE PÅ UTBILDNINGSPRESA

SPANIEN Under en dryg vecka i spanska Fuengirola gjorde 14 duktiga medlemsvärvare en djupdykning i IOGT-NTOs historia, organisation och aktuella verksamhet. De fick också lära sig mer om personligt ledarskap och med hjälp av rollspel planera och genomföra värvningsaktiviteter.

Alla deltagarna har under året rekryterat 15 nya medlemmar till IOGT-NTO, och resan var både en utbildning och en inspiration till fortsatta insatser.

– Med ökad kunskap följer ökad

stolthet över organisationen, säger Margareta Brandt som tillsammans med Eduardo Rossel ledde utbildningsresan.

Gruppen höll till i Svenska kyrkans lokaler med ett kurspass på förmiddagen och ett på eftermiddagen

– Men vi hann förstås också med bad och några utflykter, bland annat till Gibraltor och till den lilla byn Mijas i närheten

Nöjda deltagare i utbildningsresan ställer upp för fotografen på stranden i Fuengirola. FOTO: EDUARDO ROSSEL

Inspirationsdag i Gävledistriktet

INSPIRATION Ett 20-tal medlemmar från lokalföreningarna i Gävleborg deltog i distriktets inspirationsdag i Bergvik utanför Söderhamn. Förmiddagen ägnades åt de höga införselkvoterna, det omdiskuterade förslaget om gårdsförsäljning av vin, alkoholreklam och EUs alkoholpolitik. Pierre Andersson från Accent medverkade och berättade bland annat att 74 procent av befolkningen är emot alkoholreklam i TV, och att 45 procent inte vill ha alkoholreklam i tidningar.

Efter lunch delades deltagarna in i grupper för att diskutera IOGT-NTOs grundsatser och program.

”Budskapet i både grundsatserna och programmet är bra, men texten borde förenklas” och ”i grundsatserna skrivs om ett fritt samhälle, men det är otydligt vad som menas med ett fritt samhälle”, var ett par åsikter från grupperna.

ARNE LARSSON

Pierre Andersson informerade om gårdsförsäljning, alkoholreklam och annan aktuell alkoholpolitik.

FOTO: ARNE LARSSON

JUNIS NOLAN VANN VÄRLDENS BARN-TÄVLING

TÄVLING Junis Nolan i Alingsås vann föreningstävlingen i Världens Barn-insamlingen. De hade alltså samlat in mest pengar av de föreningar som rapporterade in. Föreningen var med för fjärde året och de hade både knackat dörr, stått med bössor på stan och haft bössor i utvalda butiker.

– Ballonger är verkligen bra att ha med sig när man skramlar bössa har vi märkt, säger Anna Lundgren från Nolan. En vuxen och en junior på de mest strategiska ställena utmed Kungsgatan, vi har lärt oss vad som funkar!

Det var förstås inte bara i Alingsås som barn och vuxna hjälptes åt med insamlingen. I Umeå hörde fyra flickor i tioårsåldern till de mest energiska. Med varsin insamlingsbössa sprang de upp och ner i trapporna bland höghusen på Skogsbrynet och ringde på dörrarna. Där som på andra håll reagerade de flesta positivt, och många ville lämna ett bidrag.

LENA ANDERSSON

Vem kan motstå den här bösskramlaren från Junis Nolan i Alingsås?

Alla får betala vid årsskiftet

AVGIFT IOGT-NTO återgår till gemensam uppbörd för alla medlemmar i slutet av året.

Under ett par år har man haft ett system med löpande inbetalning av medlemsavgifter hela året. Men efter ett beslut vid kongressen i somras återgår man till den gamla ordningen med betalning per kalenderår.

– Övergången sker successivt, förklarar Karin Schilt på MedlemsService. Inför 2012

års avisering kommer alla att få sina inbetalningskort samtidigt.

– Det blir enklare att hantera, och framför allt blir det enklare att hålla reda på vilka som har betalat sin avgift och vilka som inte har gjort det.

Författarsnack lockar i Karlstad

FÖRELÄSNING Traditionella föreläsningar är inne igen. I Karlstad lockar IOGT-NTO-föreningen Ägir och NBV med Författarsnack, en serie före-

läsningar i Ägirs nya lokal vid Rudstorget.

– Vi har samlat författare som belyser frågor om författarskap, samhällsutveckling och alkohol- och narkotikafrågor, förklarar Rune Kvarnström från Ägir.

Först ut var alkoholterapeuten och föredragshållaren Peter Jungfelt, som i debutromanen Anfäktade berättar om vägen från alkoholism och självhat till ett harmoniskt liv.

Vid nästa träff var det kö ut på gatan av människor som ville höra Markus Lut-

Mer användbart medlemsregister

REGISTER Efter fem centrala utbildningar har alla IOGT-NTO- och UNF-distrikt en eller flera registeransvariga, som själva kan gå in i medlemsregistret.

– Några distrikt har också genomfört egna utbildningar för sina föreningar, berättar Karin Schilt på IOGT-NTOs MedlemsService.

De som gått utbildningen och fått behörighet kan gå in

i registret och se alla uppgifter om sitt distrikt eller sin förening. De kan också ta ut adresslistor eller -etiketter, och de kan sortera uppgifterna som de vill. Däremot kan de inte lägga till, ändra eller ta bort några uppgifter.

– Vi tycker att registret fungerar bra nu, säger Karin Schilt. Och vi får många positiva reaktioner.

Men vi jobbar vidare och

lägger till nya funktioner.

Nästa steg är att de ansvariga själva ska kunna lägga in e-postadresser och telefonnummer till sina medlemmar. Lite längre fram är det också meningen att enskilda medlemmar ska kunna se och ändra sina egna uppgifter i registret. Och det ska kunna användas för utskick av nyhetsbrev och liknande till grupper av medlemmar.

Nu kan de som fått regiStR-utbildning själva gå in i medlemsregistret och kolla uppgifterna om sitt distrikt eller sin förening.

FOTO: PIERRE ANDERSSON

teman, som skrivit boken om "El Choco", tillsammans med huvudpersonen Jonas Andersson. Marcus Birro, författare, poet och nykter alkoholist avslutar höstens serie.

– Tanken är att vi ska fortsätta i vår med fler spännande författare, säger Rune Kvarnström.

Njudungekretsen prövar nya grepp

FÖRNYELSE Vågar vi pröva något nytt? Efter en givande kurshelg på Wendelsbergs folkhögskola är deltagarna från Njudungekretsen i Jönköpingsdistriktet beredda att svara ja på den frågan. Kursen, med rubriken "Det lokala föreningsarbetets förnyelse. Förverkliga drömmar och visioner" genomfördes med stöd av IOGT-NTO-förbundet och i samarbete med NBV.

Som föreläsare och diskussionsledare medverkade Margareta Brandt, Hans-Olav Austli och Brita Isaksson från det egna distriktet tillsammans med Hans Hammar-

Tända ljus för narkotikans offer

LJUSMANIFESTATION På ett 30-tal orter, från Boden i norr till Trelleborg i söder, genomfördes under allhelgonahelgen ljusmanifestationer för att minnas de 300 människor som dött under året på grund av sitt narkotikamissbruk och för att stödja de anhöriga.

Ljusmanifestationerna genomförs varje år i samarbete mellan IOGT-NTO och en rad andra organisationer.

Vid samlingarna talade företrädare för organisationerna och lokala politiker. På flera platser kombinerades ljusmanifestationerna med föreläsningar, diskussioner och en stunds gemenskap med varm soppa eller kaffe.

I Örnsköldsvik var det samling på torget med appeller och facklor och sedan föreläsning i IOGT-NTO-lokalen av El Choco, Jonas Andersson.

FOTO: BERTIL WESTIN

ström från Wendelsberg. Deltagarna diskuterade bland annat rörelsens värdegrund och fick i rollspel träna sig på att ta upp frågor om IOGT-NTOs arbete.

– Det var en fördel att fler än en från varje förening deltog i kursen, konstaterar kretsens ordförande Bengt

Isaksson, som var mycket nöjd med helgen.

– Under kursen utvecklades en nyfikenhet och en anda i gruppen där man kunde bolla idéer och uppslag.

Samtalen fortsatte i bussen på vägen hem, och alla kände stolthet över sitt medlemskap.

Bengt Isaksson är övertygad om att förbundet har allt att vinna på att göra det möjligt för fler föreningar och kretsar att genomföra liknande utbildningar i samarbete med NBV och rörelsens folkhögskolor.

PERSONNYTT

Ny MHF-ordförande

MARIA BERGSTRÖM är ny förbundsordförande i Motorförrarnas Helnkyterhetsförbund MHF och den första kvinnan på den posten. Maria är egenföretagare och arbetar med kommunikation. Hon bor och arbetar i Västerås.

Författarstipendium

HOLGER LEWIN har fått ett stipendium på drygt 50 000 kronor från Författarnas kopieringsfond. Holger bor i Katrineholm, är medlem i IOGT-NTO och författare till 35 böcker. Han medverkar också i tidningar, radio och TV.

Vann provvalet

HELENA LEANDER vann Miljöpartiets provval till riksdagen i Uppsala län. Helena är vice ordförande i riksdagens nykterhetsgrupp och har varit aktiv i UNF. Hon sitter idag i riksdagens skatteutskott och är med i Miljöpartiets styrelse.

INFORMATION FRÅN IOGT-NTO

Nu är Vit Jul igång för fullt!

GÅ GÄRNA in på www.vitjul.se och se vilka lokala aktiviteter som anordnas, köp julkappar i webbshoppen och tipsa alla era vänner om att skriva under för Vit Jul!

Vi behöver allas hjälp för att samla in underskrifter! Målet är att 15 000 icke-medlemmar ska skriva under. Namnlistor och annat material finns på www.iogt.se/vitjul.

Tillsammans ger vi fler barn rätten till en vit jul!

Glöm inte!

Anmäl era Vit Jul-aktiviteter till info@vitjul.se så snart som möjligt, så lägger vi upp dem på Vit Juls hemsida!

Detta är exempel på vad du kan beställa från Vit Juls webbshop.

Folkrörelse-lobbyist? Javisst!

ÄR DU den vi behöver för att få EU och våra parlamentariker att uppmärksamma alkoholfrågan? Då kan du bli en av IOGT-NTO:s folkrörelselobbyister – som åker till Bryssel i vår! Följande datum finns att välja mellan:

2–4 februari

2–4 mars

8–10 juni

Vi reserverar oss för eventuella ändringar. Vill du anmäla dig eller fråga om något? Hör av dig till Susanna Odin på telefon 0733-726229 eller susanna.odin@iogt.se.

Tack! Insamlingen till Världens Barn gav 70 miljoner!

TACK VARE era insatser och den stora tv-galan har över 70 miljoner kronor inbringats till Världens Barn. I den stora insamlingen, som pågått i alla Sveriges kommuner, har runt 45 000 volontärer deltagit.

Men året är inte slut ännu. En del av uppmärksamheten vid Dansbandskampen kommer till exempel att riktas mot Världens Barn.

Vill du veta mer? Gå in på www.bistand.iogt.se/vb.

Nu är värvarskampanjen Fullt Hus avgjord!

VI GRATULERAR de tre vinnande föreningarna som gjorde en strong insats under kampanjveckan. Tillsammans värvade de 18 nya medlemmar – bra gjort! Totalt deltog 33 föreningar och resultatet blev 59 nya medlemmar.

Och vinnarna är ...

Lf 1032 Myran i Forshaga, lf 1301 Fjällets Krona i Åsele och lf 2347 Skellefteå Kamrattstödsförening. Föreningarna får 5 000 kronor vardera att använda till sina aktiviteter.

Tack för alla goda insatser! Och tänk på att det aldrig är för sent att värva nya medlemmar. Just nu pågår Höstkampen med fina priser i potten!

En schyst Lucia

LUCIA NÄRMAR sig med lussebullar och ljus i håret. Men till många ungdomar kommer hon även med alkohol.

Hjälp till att sprida vårt budskap runt den stora riskhelgen!

Dela ut flygbladet "En schyst vuxen" och glöm inte att synas vid alla lokala festivaler och arrangemang där ni bor. En enklare variant av flygbladet finns att ladda ner på www.iogt.se/antilangning. Ni kan även beställa upptryckta flygblad via Tobias Tengström, e-post tobias.tengstrom@iogt.se.

Kampanjen "En schyst vuxen" kommer också att synas med en bannerkampanj på nätet. Så håll ögonen öppna! Har du frågor? Kontakta Helena Bergkvist 08-672 60 18, eller helena.bergkvist@iogt.se

Har du något att säga?

GÅ IN på Nya Sobernet och upptäck IOGT-NTO:s digitala värld!

Här kan du föra debatter och skriva vassa blogginlägg. Du kan skapa grupprum och diskutera intressanta ämnen i olika forum. Du kan också fräscha upp minnet i vårt bildgalleri eller dela med dig av dina egna bilder och filmer. Dessutom finner du all aktuell distriktsveckoinformation!

Så hur gör man?

Det är enkelt! Allt du behöver är ett Sobernet-konto. Gå in på fliken "Medlemssidor" på vår hemsida www.iogt.se och klicka på "Registrera ett Sobernet-konto".

Lätt som en plätt!

Höstmingel på IOGT-NTO:s kansli, Stora Essingen.

Kriterier för alkoholfria mingel

ALKOHOLFRIA MINGEL är ett trevligt sätt att bjuda in politiker, opinionsbildare eller media för att visa upp verksamheten, nätverka och på ett trivsamt sätt diskutera gemensamma frågor över en bit mat och god dryck.

Varje förening, krets eller distrikt som arrangerar alkoholfria mingel kan få ett bidrag på 5 000 kronor. För att det ska vara

bidragsberättigande ska minglet arrangeras tillsammans med någon annan organisation utanför nykterhetsrörelsen, till exempel kyrkor, idrottsrörelsen, Rädda Barnen, fackförbund eller något av våra politiska partier.

Är ni intresserade? Skriv en kort beskrivning av ert arrangemang inklusive budget och skicka till olle.andersson@iogt.se.

Nu är det dags igen!

ÄR DU anställd inom IOGT-NTO eller har du ett förtroendeuppdrag?

Är du sugen på nya utmaningar och uppdrag inom rörelsen eller vill du utvecklas inom ditt befintliga ledaruppdrag? Är du kvinna?

Om du svarar ja på samtliga frågor är du välkommen att delta i vårt populära mentorprogram! Här får du en unik möjlighet att utvecklas som ledare. Du kommer att få stöd efter just dina behov och du får en egen mentor

där du bor, med lång erfarenhet inom ditt område.

Programmet pågår under 1½ år med gemensamma träffar en gång per termin. Din mentor träffar du däremot en gång i månaden, med ett upplägg efter dina egna behov!

Mentorprogrammet 2010 startar i februari och är helt gratis!

I nästa nummer av Accent kommer det mer information om tid och plats. Om du vill veta mer redan nu kan du kontakta Anders Karlsson, telefon 0733-72 62 33 eller anders.karlsson@iogt.se.

KALENDARIUM 2009

NOVEMBER

- 23–29 Vit Jul på Gekås, Ullared
- 23 Riksstyrelsen sammanträder, Stockholm
- 24 Regional projektbyttardag, Wendelsberg
- 25 Regional projektbyttardag, Tollare
- 25 Internationella dagen mot våld mot kvinnor
- 26 Regional projektbyttardag, Umeå
- 30– Vit Jul på Gekås, Ullared

DECEMBER

- 6 Vit Jul på Gekås, Ullared
- 1 Vit Jul kampanjen startar
- 1 Internationella HIV/AIDS-dagen
- 4 Kampanjutbildning, Stockholm
- 4–6 Värkning på Tomteland, Mora
- 5 Episerverkurs: fortsättning, Stockholm
- 7–13 Lucia Stoppa langningen
- 11–13 Värkning på Tomteland, Mora

JANUARI 2010

- jan,feb Värva och vinn!, värvarkampanj
- 14 Sista manusstopp Accent 1/10 (ute 5/2)
- 15–17 Kickoff för störvärvare, Wendelsberg
- 22–23 IOGT-NTO:s förbundsstyrelse sammanträder, Tollare
- 23 Specialutbildning för DO:ar, träff 4, Tollare
- 24 DO-samling, Tollare
- 28–29 Distriktskonsulentsamling, Wendelsberg

FEBRUARI 2010

- jan,feb Värva och vinn!, värvarkampanj
- 4 Kontoristutbildning, Stockholm
- 5 Utbildning nya registeransvariga (IRMA), Tollare
- 5–7 Finansiera din projektidé, Wendelsberg
- 5–19 Utbildningsresa för 2009 års störvärvare, Tanzania
- 6 Bygg lokala hemsidor på iogt.se – grund, Stockholm
- 6–7 Jämsställdhet mentorprogram, omgång 1, träff 2, Tollare
- 6–7 Jämsställdhet mentorprogram, omgång 2, träff 1, Tollare
- 11 Sista manusstopp Accent 2/10 (ute 5/3)
- 11–12 Lärgemenskap för social verksamhet, träff 1, Tollare
- 12 Alkokoll i stort och smått – grundläggande kurs, Stockholm
- 13 Idébyttardag familjeläger, Stockholm
- 19 Minska alkovaöldet! Nu är det dags att nå ut – kampanjutbildning, Piteå
- 20 Minska alkovaöldet! Nu är det dags att nå ut – kampanjutbildning, Växjö

Om du vill veta mer om aktiviteterna i kalendariet kan du gå in på www.iogt.se/kalendarium eller kontakta IOGT-NTO Direkt, 08-672 60 05 eller info@iogt.se.

Knack knack!

Vi vill bara säga att från och med nästa nummer är det vi som har fått förtroendet att hjälpa dig att annonsera i Accent och nå 45 000 engagerade läsare.

Du kan prata annonser med antingen Roger eller Pelle på telefon eller mail (se här bredvid).

Vi hörs av snart!

Roger Nydahl

0760-517 301

roger.nydahl@good-news.se

Per Hånberg

0760-517 300

per.hanberg@good-news.se

Good News AB
Axel Johanssons gata 4-6
754 50 Uppsala
Tel/fax: 018-694200

En film om ett Logemöte

den 15 oktober 1882 i Logen 175 Thule i Sollefteå

Om gamla ritualer vid IOGT-möten förr i tiden.

DVD 200 kr + porto/emb. 28 kr

Kontakt: Kristina o Olof G Strömberg 0620-140 92
kristina.stromberg@iogt.se – olof@gstromberg.nu

SOBER RESOR

ISLAND-sagornas ö

25-30 april 2009

Upplev naturkrafternas och kontrasternas land, med aktiva vulkaner, stora glaciärer och heta källor men också dess historia, kultur och sagor. Under en vecka får du njuta av denna unika kombination av säregen natur och mytomspunnen kultur genom besök bl.a. på Tingvellir, där alltinget grundades, vikingagården Thjórðárdalur, och Geysirområdet med sina sprutande källor.

I resan ingår bland annat: flyg tur och retur, inkl transfer, entréer och utflykter enligt det ordinarie programmet, logi i dubbelrum inkl halvpension samt svensk reseledare och svensktalande guide.

Vill du veta mer om våra resor? Ring, skriv eller faxa till SOBER-resor, IOGT-NTO, Rotevägen 2, 433 69 Sävedalen, så sänder vi mer information. Tel. 031-265330, fax 031-3408634. e-post: soberresor@telia.com • hemsida: www.soberresor.se

Benny Haag

presenterar sin bejublade enmanföreställning

INTE MER ÄN FULLT - TACK!

och berättar om
sin bok **Makt,
Mod och Motstånd**

Turnéplan:

30/11 Folkets Hus, Åsele, 18.30-20.30

1/12 Medborgarhuset, Lycksele, 18.30-20.30

2/12 Dammen, Byske, 18.30-20.30

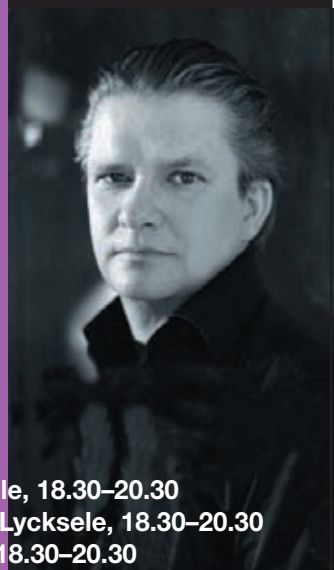
3/12 Anderstorpsaulan, Skellefteå, 18.30-20.30

4/12 Holmsunds Kyrka, 19.00-21.00

5/12 Musikens Hus, Vännäsby, 16.00-18.00

6/12 Sagateatern, Umeå, 16.00-18.00

Entré 50:-

IOGT-NTO

Så gör du världen lite bättre

I RÖRELSE Som medlem i IOGT-NTO har du tagit ställning. Men hur gör man för att ta engagemanget ett steg till och påverka så att världen blir lite bättre? Accent har pratat med tre PR-proffs som ger dig de bästa tipsen för politisk påverkan i praktiken.

REPORTAGE

Lärde sig surfa – återfann sin dotter

INTERVJU För tre år sedan fick hemlöse Christer Parander lägenhet på ett boende i Malmö. Sedan lärde han sig surfa på nätet, och tack vare det har han fått kontakt med sin dotter som han inte sett på 18 år och sina barnbarn som han aldrig träffat. Medan han söp och sov i parker skämdes han och vågade inte söka upp dem.

REPORTAGE

Hembränt levebröd för fattiga i Tanzania

REPORTAGE Att bränna sprit och brygga öl har blivit ett sätt för många fattiga kvinnor i Tanzania att få ihop till livets nödtröft. Men den illegala hanteringen slår tillbaka på dem själva, när männen försummar sitt arbete och super upp inkomsterna. Nu görs försök att hitta andra möjligheter för kvinnorna att försörja sig och familjerna.

I FOKUS

Doreen tar ställning för de utsatta barnen

I FOKUS Doreen Månsson, programledare från SVT, har tagit ställning för de utsatta barnen och kommer att lyfta frågan om missbruk i familjen under sändningstid med stöd av IOGT-NTO-rörelsen och projektet Vit Jul.

Välkommen till

www.accentmagasin.se

Här får du fortlöpande nyheter och fördjupande artiklar om alkohol-, narkotika- och sociala frågor, folkrörelse- och nykterhetsarbete i Sverige och världen.

Möt människorna som tagit sig vidare från svåra livsomständigheter eller de som hjälper till.

Här kan du också tycka till om det du läser.

Åter igen, välkommen!

Chefredaktör Eva Åhlström

Nya taltidningen är här

Accent finns också som taltidning, dock inte som kassett utan i digital form på daisyskivor. Skivorna kan spelas upp antingen i en särskild daisyspelare, som de flesta synskadade redan har, eller i en dator med CD-fack. Från datorn går det också att ladda ner tidningen på en MP3-spelare och ta den med sig.

Synskadade kan vända sig till sin syncentral för att få en daisy-spelare. Personer som av andra skäl föredrar att lyssna på tidningen kan höra sig för hos en hjälpmedelscentral. Det går förstås också att själv köpa en daisyspelare. Den kostar mellan 3000 och 5000 kronor.

Medlemmar och prenumeranter som vill ha Accent som taltidning, men inte redan har det, är välkomna att kontakta oss på redaktionen – accent@iogt.se eller 08-672 60 51. Kontakta oss också om ni skulle få problem med övergången till den nya tekniken!

Chefredaktör Eva Åhlström

Posttidning B

Accent, Box 12825

112 97 Stockholm

Garanterad trygghet när du behöver!

IOGT-NTO och SalusAnsvar har ett långt och nära samarbete där en av våra största uppgifter är att värna om dig som medlem. Ett exempel på det är att du har tillgång till lägre pris och bättre villkor på försäkringar för hem, bil, villa och fritidshus. Trots det kanske du känner dig osäker när du ska byta försäkringsbolag.

SalusAnsvar lovar att deras försäkringar generellt är så pass bra att du får 1-års trygghetsgaranti när du tecknar en ny försäkring. Kort beskrivet innebär det att om du under ditt första försäkringsår får en skada som ditt nuvarande försäkringsbolag hade ersatt men som inte täcks av din nya försäkring, får du ersättning även hos SalusAnsvar.

Ring SalusAnsvar, telefon **0200-87 60 50** och teckna en försäkring idag.

Mer information hittar du på **www.salusansvar.se/iogtnto**

Om förfallodagen på din nuvarande försäkring är längre fram får du hjälp att bevaka så att försäkringen blir ändrad i tid.

IOGT-NTO

i samarbete med

SALUSANSVAR